

YÜKSELEN DONÖRLER VE KALKINMA İŞBİRLİĞİ MİMARİSİNİN DÖNÜŞÜMÜ: BİRLEŞİK KRALLIK VE GÜNEY KORE ÖRNEKLERİ ÜZERİNDEN BİR DEĞERLENDİRME

EMERGING DONORS AND THE TRANSFORMATION OF THE
DEVELOPMENT COOPERATION ARCHITECTURE: AN EVALUATION
THROUGH THE CASES OF THE UNITED KINGDOM AND SOUTH KOREA

Anıl ÇETİNTOPRAK*

Öz

Bu makale, uluslararası kalkınma işbirliği mimarisinde son yirmi yılda yaşanan dönüşümü, yükselen donörlerin etkisi bağlamında analiz etmektedir. Çin, Hindistan, Brezilya, Güney Afrika ve Türkiye gibi ülkelerin kalkınma faaliyetlerine artan katılımı, geleneksel olarak OECD-DAC normları çerçevesinde şekillenen yardım mimarisini hem söylemsel hem de yapısal düzeyde zorlamaktadır. Bu çerçevede makale, kalkınma mimarisinde normatif, operasyonel ve kurumsal düzeylerde yaşanan değişimleri incelemekte ve Birleşik Krallık ile Kore Cumhuriyeti (Güney Kore) örnekleri üzerinden karşılaştırmalı bir analiz sunmaktadır. Birleşik Krallık, geleneksel donör kimliğini temsil eden, normatif öncülüğe ve çok taraflılık ilkesine dayalı bir yaklaşımı sürdürürken; Güney Kore, yardım alıcılığından donörliğe evrilen, DAC üyeliği ile birlikte özgün bir donör profili sergilemektedir. Çalışma, nitel bir yöntemle hazırlanmış; literatür taraması, kurumsal belgeler ve nicel veri analizleri bir arada değerlendirilmiştir. Bulgular, yükselen donörlerin kalkınma işbirliği söylemini dönüştürmekle kalmayıp, geleneksel donörlerin de söylem, yöntem ve kurumlarında değişime yol açtığını ortaya koymaktadır. Bu durum, kalkınma işbirliği mimarisinin daha çoğulcu, rekabetçi bir yapıya dönüştüğüne, geleneksel ve yükselen donör özelliklerinin giderek melezleştiğine işaret etmektedir.

Anahtar kelimeler: Kalkınma işbirliği, yükselen donörler, Birleşik Krallık, Kore, OECD-DAC, normatif dönüşüm

Abstract

This article analyzes the transformation experienced in the international development cooperation architecture over the past two decades in the context of the rising influence of emerging donors. The growing participation of countries such as China, India, Brazil, South Africa, and Turkey in development activities has challenged the traditional aid architecture—historically shaped by OECD-DAC norms—both discursively and structurally. Accordingly, this article examines the normative, operational, and institutional shifts in the architecture and provides a comparative analysis through the cases of the United Kingdom and Republic of Korea (South Korea). The United Kingdom maintains its traditional donor identity through a normative leadership and multilateralism-based approach, while South Korea, having evolved from an aid recipient to a donor and joined the DAC, presents a unique donor profile. This study adopts a qualitative methodology, combining literature review, institutional documents, and quantitative data analysis. The findings reveal that emerging donors not only reshape the discourse of development cooperation, but also induce changes in the discourse, methods, and institutions of traditional donors. This indicates a transformation of the development cooperation architecture into a more pluralistic and competitive structure, with increasingly hybrid characteristics between traditional and emerging donor models.

Keywords: Development cooperation, emerging donors, United Kingdom, Korea, OECD-DAC, normative transformation

*Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, TİKA Uzmanı

E-posta: a.cetintoprak@tika.gov.tr

ORCID ID: 0009-0003-8804-447X

Makale Atıf Bilgisi: ÇETİNTOPRAK Anıl (2025). Yükselen Donörler ve Kalkınma İşbirliği Mimarisinin Dönüşümü: Birleşik Krallık ve Kore Örnekleri Üzerinden Bir Değerlendirme, Avrasya Etüdleri

Gönderim Tarihi: 29.05.2025 Kabul Tarihi: 26.06.2025

Giriş

Son yirmi yılda uluslararası kalkınma işbirliği mimarisi, Çin, Hindistan, Brezilya, Güney Afrika ve Türkiye gibi yükselen donörlerin sahneye çıkmasıyla köklü bir dönüşüm sürecine girmiştir. Bu yeni aktörler, tarihsel olarak yardım alıcısı konumunda bulunmalarına rağmen, günümüzde geniş ölçekli kalkınma işbirliği programları yürüterek, geleneksel olarak OECD Kalkınma Yardımları Komitesi (DAC) ve Bretton Woods kurumları aracılığıyla şekillenen yardım rejimini hem normatif hem de operasyonel düzeyde zorlamaktadır. Güney-Güney işbirliği söylemi etrafında yükselen donörler, yardımı bir hiyerarşi ilişkisi değil, eşit ortaklık ve karşılıklı fayda temelinde yeniden tanımlamıştır. Bu çerçevede “dış yardım” anlayışı “kalkınma işbirliği”ne, “yardım mimarisi” ise “işbirliği mimarisi”ne dönüşmüştür.

Küresel Güney’den yeni devlet donörlerin ortaya çıkışı, bu aktörlerin amaçlarını, uygulamalarını ve yerleşik uluslararası yardım sistemi üzerindeki etkilerini inceleyen canlı ve gelişen bir literatürün oluşmasına yol açmıştır.¹ “Yükselen donörler” terimi, genellikle OECD-DAC üyesi olmayan ancak giderek daha kapsamlı kalkınma işbirliği programları yürüten geleneksel olmayan donör ülkelerini ifade eder. Bu gruba, büyük orta gelirli ekonomiler (Çin, Hindistan, Brezilya, Güney Afrika gibi), petrol zengini ülkeler (örneğin Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri ve Katar gibi Körfez devletleri) ve diğer yükselen ekonomiler dahildir. Bazı yazarlar “Güney-Güney işbirliği (SSC) sağlayıcıları” veya “yeni kalkınma ortakları” terimini tercih ederek, bu ülkelerin yardım ilişkileri için sıklıkla kullandıkları siyasi çerçeveyi (donör-alıcı hiyerarşisinden ziyade akranlar arasındaki ortaklık olarak) vurgulamaktadır.

Yükselen donörlerin kendilerine özgü söylem ve pratiklerle sahneye çıkmaları, ayrıca Güney-Güney İşbirliği’nin artan görünürlüğü ve ölçeği, geleneksel donörlerin oluşturduğu yardım mimarisini bir meşruiyet krizi ve ciddi bir meydan okumayla karşı karşıya bırakmıştır. Dolayısıyla, söz konusu gelişmelerin ayrı bir mimari mi yarattığı yoksa mevcut yapıyı dönüştürdüğü mü sorusu, önemli bir kuramsal tartışma konusudur. Yazarlar, Batı’nın egemenliğindeki uluslararası

1 Bazı önemli örnekler için bkz. Woods, Ngaire, “Whose Aid? Whose Influence? China, Emerging Donors and the Silent Revolution in Development Assistance”, *International Affairs*, C. 84, No. 6 (2008), s. 1205–1221; Zimmermann, Felix ve Kimberly Smith, “Policy Arena: More Actors, More Money, More Ideas for International Development Cooperation”, *Journal of International Development*, C. 23, No. 5 (2011), s. 722–738; Quadir, Fahimul, “Rising Donors and the New Narrative of ‘South-South’ Cooperation: What Prospects for Changing the Landscape of Development Assistance Programmes?”, *Third World Quarterly*, C. 34, No. 2 (2013), s. 321–338; Emma Mawdsley, *From Recipients to Donors: Emerging Powers and the Changing Development Landscape*, Zed Books, London, 2012.

dış yardım paradigmasının, kalkınma normlarının ve kurumlarının halen tamamen sona ermemiş olsa da, artan DAC dışı donör etkisiyle birlikte parçalanmaya ve dönüşmeye başladığını savunmaktadır. Kimi yazarlar yükselen donörleri karşı paradigma ve meydan okuyucu olarak değerlendirirken, diğerleri kalkınma deneyimleri ve yöntemleri ile mevcut mimarinin tamamlayıcısı olabileceklerini düşünüyorlar. Bu bağlamda donör topluluğunun son yirmi yılda daha kalabalık ve karmaşık hale geldiği ve geleneksel Batılı donörlerin tekelinin kırıldığı konusunda geniş bir fikir birliği var.

Yükselen donörlerin ortaya çıkışı, yalnızca söylemsel düzlemde değil, uygulama ve yöntem açısından da mevcut paradigmayı zorlamaktadır. Altyapı yatırımları, bağlı yardımlar, ticaretle bütünleşik projeler gibi uygulamalar; geleneksel donörlerin normatif, koşullu ve sosyal sektörlere odaklı yaklaşımının karşısında yeni bir kalkınma mantığını ortaya koymaktadır. Bu yeni yaklaşım, geleneksel donörlerin hem söylem ve hem de politika düzeyinde değişime yol açmıştır. Oluşan bu rekabetçi ortamda geleneksel donörler, bir yandan yükselen donörleri mevcut paradigmaya dahil etmeye çalışarak meşruiyet sağlamaya çalışmakta, diğer taraftan politikalarını revize etmektedir. Yardım sisteminin statik ve homojen bir yapıdan çıkarak daha çoğulcu, rekabetçi ve çok yönlü bir mimariye evrilmesi, kalkınma işbirliği literatüründe paradigmatik bir kırılmaya işaret etmektedir.²

Bu çalışma, söz konusu dönüşümün doğasını ve yönünü analiz etmek amacıyla iki temel araştırma sorusuna odaklanmaktadır:

1. Yükselen donörlerin kalkınma işbirliği mimarisi üzerindeki etkileri, mevcut paradigmayı normatif, operasyonel ve kurumsal düzeylerde ne şekilde zorlamakta ve dönüştürmektedir?
2. Birleşik Krallık ve Kore Cumhuriyeti (Güney Kore) örnekleri, bu dönüşen mimaride geleneksel ve yükselen donör tipleriyle ne ölçüde örtüşmekte veya ayrışmaktadır?

Bu sorular çerçevesinde, kalkınma mimarisinde gözlemlenen normatif-söylem değişimleri, operasyonel-uygulama farklılıkları ve kurumsal-yapısal dönüşümler analiz edilmiştir. Çalışma, dönüşen yardım mimarisinin objektif ve kapsamlı bir portresini oluşturmayı amaçlamaktadır. Birleşik Krallık ve Güney Kore, bu dönüşüm sürecini iki farklı noktada temsil eden örnekler olarak seçilmiştir. Birleşik

2 Emma Mawdsley, *From Recipients to Donors: Emerging Powers and the Changing Development Landscape*, Zed Books, London, 2012; Quadir, Fahimul, "Rising Donors and the New Narrative of 'South-South' Cooperation: What Prospects for Changing the Landscape of Development Assistance Programmes?", *Third World Quarterly*, C. 34, No. 2 (2013), s. 321-338.

Krallık, geleneksel donör normlarının kurucularından biri olarak, klasik yardım paradigmalarının sürdürücüsüdür. Güney Kore ise, yakın geçmişte yardım alıcısı iken, bugün hem DAC üyesi hem de Güney-Güney İşbirliği savunucusu olarak melez bir donör profili sergilemektedir. Bu yönüyle her iki ülke, kalkınma işbirliğinin dönüşümünü değerlendirmek için karşılaştırmalı bir zemin sunmaktadır.

Çalışma, nitel bir yaklaşımla yapılandırılmıştır. Kavramsal düzeyde kalkınma mimarisi, donör tipleri ve motivasyonlar literatürü temel alınmış; kurumsal raporlar ile akademik literatür birlikte değerlendirilmiştir. İki ülkenin kalkınma politikaları tarihsel süreç içinde incelenmiş; hem nicel yardımların dağılımı hem de söylemsel ve kurumsal dönüşümler analiz edilmiştir.

Bu çerçevede makalenin birinci bölümünde geleneksel kalkınma işbirliği mimarisinin tarihsel gelişimi, normatif temelleri, kurumsal yapıları ve uygulama modaliteleri ile yükselen donörlerin kalkınma işbirliği anlayışı, söylemleri ve pratikleri ele alınmakta; özellikle Güney-Güney işbirliği söylemi ile kurumsal farklılıklar analiz edilmektedir. İkinci bölümde ise sırasıyla Birleşik Krallık ve Güney Kore'nin kalkınma yardımı politikaları incelenmekte ve bu iki ülke karşılaştırmalı bir değerlendirmeye tabi tutulmaktadır. Son olarak, ulaşılan bulgular üzerinden kalkınma mimarisinin dönüşümüne ilişkin genel bir değerlendirme sunulmaktadır.

Kavramsal Çerçeve

Uluslararası kalkınma işbirliği, hem normatif hem de pratik düzeyde devletlerin dış politika araç seti içerisinde giderek daha karmaşık bir alan haline gelmiştir. Bu alandaki analizlerde temel ayırım, donörlerin yalnızca yardım sağlayan değil, kalkınmayı tanımlayan, yönlendiren ve araçsallaştıran aktörler olarak nasıl konumlandığına ilişkindir. Bu bağlamda, kalkınma işbirliği mimarisi kavramı, sadece mali akışların değil; normların, kurumların, araçların ve aktörlerin bir arada oluşturduğu çok katmanlı bir yapıyı ifade etmektedir.³ Mimari, yalnızca yardım miktarlarını değil, yardımların nasıl yapıldığını, ne tür normlara dayandığını ve hangi aktörlerin dahil olduğunu kapsayan dinamik bir yapılar bütünüdür.

Kalkınma işbirliği mimarisi, tarihsel olarak Bretton Woods sistemine ve 1960'larda kurulan OECD-DAC yapılarına dayanarak şekillenmiştir. Bu yapı içinde yer alan geleneksel donörler, belirli normatif ilkeleri (yoksulluğun azaltılması, yönetim, şeffaflık, hesap verebilirlik vb.) önceliklendirmiş, Resmi

3 Mawdsley, Age.

Kalkınma Yardımları (RKY) kavramı çerçevesinde yardımın ölçümünü ve yönünü tanımlamışlardır.⁴

Donör ülkeler, bu bağlamda farklı isimlerle sınıflandırılabilir. Zimmermann ve Smith⁵, donörleri “geleneksel” ve “yükselen” olarak ikiye ayırırken, Quadir⁶ ve Mawdsley⁷, yükselen donörlerin tek tip bir kategoriye sığmadığını, kendi içinde çeşitlilik gösterdiğini ve bazı durumlarda geleneksel donör normlarıyla örtüştüğünü savunur. Güney Kore gibi örnekler bu bağlamda “melez donör” veya “dönüşen aktör” olarak tanımlanır.

Geleneksel donörler genellikle Batılı, yüksek gelirli ve DAC üyesi ülkelere oluşur. Yardımlarında insan hakları, iyi yönetim, demokratikleşme gibi normatif ilkeler ön plandadır. Bu ülkeler yardımı çoğunlukla hibe şeklinde sağlar, çok taraflılık ilkesine önem verir ve DAC tarafından belirlenen RKY ölçütlerine sıkı şekilde uyar.

Yükselen donörler ise DAC dışındaki ülkeler olup, çoğu zaman kendi kalkınma tecrübelerini referans alır. Güney-Güney işbirliği söylemi içinde şekillenen bu donörler, yardımı eşit ortaklık, karşılıklı fayda ve egemenliğe saygı çerçevesinde tanımlar.⁸ Yöntemsel olarak altyapı yatırımlarına, ticaretle bütünleşik yardımlara ve bağlı yardımlara ağırlık verirler.

Kalkınma yardımlarının güdüleyici saikleri, literatürde uzun süredir tartışılan temel konulardan biridir. Yardımların insani, ahlaki veya normatif amaçlarla mı, yoksa stratejik, ekonomik ve güvenlik çıkarları doğrultusunda mı yapıldığı sorusu, yardım davranışının doğasına ilişkin temel bir ayrımı yansıtır. Normatif motivasyonları savunan çalışmalar, özellikle İskandinav ülkeleri gibi aktörlerin özgeci, evrensel değerlere dayalı ve insan odaklı yardım politikaları izlediğini vurgular.⁹ Buna karşın realist kuramdan esinlenen çalışmalar, yardımın donörün ulusal çıkarları doğrultusunda araçsallaştırıldığını savunur. Bu perspektife göre kalkınma

4 Riddell, Roger C., “Does Foreign Aid Really Work? An Updated Assessment”, *Political Economy – Development: International Development Efforts & Strategies eJournal*, 2014.

5 Zimmermann, Felix ve Kimberly Smith, “Policy Arena: More Actors, More Money, More Ideas for International Development Cooperation”, *Journal of International Development*, C. 23, No. 5 (2011), s. 722-738.

6 Quadir, Age.

7 Mawdsley, Age.

8 Quadir, Fahimul, “Rising Donors and the New Narrative of ‘South-South’ Cooperation: What Prospects for Changing the Landscape of Development Assistance Programmes?”, *Third World Quarterly*, C. 34, No. 2 (2013), s. 321-338; Woods, Ngaire, “Whose Aid? Whose Influence? China, Emerging Donors and the Silent Revolution in Development Assistance”, *International Affairs*, C. 84, No. 6 (2008), s. 1205-1221.

9 Sachs, Jeffrey D., *The End of Poverty*, Penguin Press, New York, 2005.

yardımları, siyasi ittifak kurmak, bölgesel nüfuz sağlamak, enerji kaynaklarına erişmek, göçü kontrol altında tutmak gibi amaçlara hizmet eder.¹⁰ Riddell, bu iki motivasyonun bir arada bulunabileceğini, birçok yardım programında ahlaki söylemin arka planında siyasi ve ekonomik hesapların bulunduğunu savunur.¹¹ Özellikle Soğuk Savaş döneminde ve 2001 sonrası güvenlik merkezli yaklaşımlarda, yardımların güvenlikleştirilmesi olgusu literatürde geniş yer bulmuştur.¹² Bu nedenle kalkınma yardımlarının incelenmesi yalnızca normatif, kurumsal ve yöntemsel açılardan değil daha geniş bir bakış açısıyla çok yönlü olarak yapılmalıdır.

Son dönemde yükselen donörlerin kalkınma mimarisine etkilerine dair literatür zenginleşmiş olsa da, geleneksel ve yükselen donörlerin birbirini nasıl etkilediği, normatif düzeyde nasıl bir melezleşme yaşandığı ve bu dönüşümün nasıl bir paradigma kayması doğurduğu konuları henüz netleşmemiştir. Ayrıca, literatürde çoğu zaman yükselen donörler incelenirken geleneksel donörlerin bu yeni bağlamda nasıl evrildiği ikincil plana düşmektedir.

Bu çalışma, söz konusu boşluğu doldurmayı hedeflemekte; yalnızca yükselen donörlerin etkisini analiz etmekle kalmayıp, Birleşik Krallık ve Güney Kore gibi iki karşıt tipteki donör ülke üzerinden dönüşümün çift yönlü doğasını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Güney Kore'nin hem DAC üyesi olması hem de Güney-Güney söylem ve yöntemlerini benimsemesi, Birleşik Krallık'ın ise geleneksel donör kimliğini sürdürürken söylemsel ve yöntemsel değişime gitmesi, bu karşılaştırmayı özellikle anlamlı kılmaktadır. Böylece kalkınma mimarisinin bugünkü melez yapısı daha bütüncül bir şekilde anlaşılabilir.

Geleneksel Kalkınma İşbirliği Mimarisi: Tarihsel Süreç, Normlar ve Uygulamalar

Geleneksel kalkınma işbirliği mimarisi, II. Dünya Savaşı sonrasında kurulan uluslararası liberal düzenin bir uzantısı olarak şekillenmiştir. Bu mimarinin kurucu bileşenleri arasında Bretton Woods kurumları (IMF ve Dünya Bankası), Birleşmiş Milletler sistemi ve 1961 yılında kurulan OECD Kalkınma Yardımları

10 Alesina, Alberto ve David Dollar, "Who Gives Foreign Aid to Whom and Why?", *Journal of Economic Growth*, C. 5, No. 1 (2000), s. 33-63; Degnbol-Martinussen, John ve Poul Engberg-Pedersen, *Aid: Understanding International Development Cooperation*, Zed Books, London, 2005.

11 Riddell, Age.

12 Soğuk Savaş döneminde ittifak ilişkileri kurmaya yönelik stratejik hesaplarla yardımlar sağlanırken, 11 Eylül sonrasında devlet dışı aktörlerden gelen güvenlik tehditlerine karşı yerel hükümetlerin desteklenmesi ve rejim değişikliği amaçları gibi faktörler yardımların sağlanmasında etkili olmuştur. Donör motivasyonları ile şematik bir değerlendirme için bkz. Axel Dreher, Valentin Lang ve Bernhard Reinsberg, "Aid Effectiveness and Donor Motives", *World Development*, C. 176 (2024).

Komitesi (DAC) yer almaktadır. Bu yapı, yalnızca finansal yardım mekanizmalarının koordinasyonunu değil, aynı zamanda kalkınmanın nasıl tanımlanacağına ve hangi normatif çerçevelerle yönlendirileceğine ilişkin bir paradigma oluşturmuştur

Dış yardım, uzun zamandır uluslararası ilişkiler ve küresel kalkınmanın kesişim noktasını oluşturmaktadır. Genel olarak dış yardım, bir ülke veya uluslararası kuruluş tarafından başka bir ulusa fayda sağlamak için sağlanan kaynakları (mali hibeler, krediler veya aynı yardım) ifade eder. Günümüzde dış yardımların büyük bir kısmı, 1969 yılında OECD'nin Kalkınma Yardımları Komitesi (DAC) tarafından gelişmekte olan ülkelerin ekonomik kalkınması ve refahını amaçlayan devlet yardımlarını belirtmek için kullanılan bir terim olan Resmi Kalkınma Yardımı (RKY, Official Development Assistance, ODA) olarak sağlanmaktadır. RKY, yardım akışlarının standart ölçüsü haline gelmiş ve donörlerin katkılarını izlemek için karşılaştırılabilir bir istatistik sunmuştur.¹³

Özünde, tüm RKY dış yardımdır, ancak tüm dış yardımlar RKY'nin katı kriterlerini karşılamaz. RKY, gelişmiş ülkeler ya da bu ülkelerin yetkili kalkınma kuruluşları tarafından, gelişmekte olan ülkelere veya bu ülkeler yararına faaliyet gösteren çok taraflı kuruluşlara sağlanan, ekonomik kalkınma ve refahı artırmayı amaçlayan mali akışlardır. Bu yardımlar hibe ya da imtiyazlı kredi (piyasa faiz oranlarının altında geri ödeme koşulları sunan krediler) şeklinde olabilir ve temel amacı ticari kazanç değil, kalkınmayı desteklemektir. RKY, askeri yardımları ve ticari kredileri kapsamaz; yardımların kalkınma amacı taşıması ve belirlenen kriterlere uygun şekilde kullanılması beklenir. 1969'dan bu yana DAC tarafından tanımlanan ve izlenen bu kavram, uluslararası kalkınma mimarisinin temel yapı taşlarından biridir.

Dış yardımlar, tarih boyunca önemli politika araçları olsa da günümüzün modern kalkınma işbirliği mimarisinin temelleri İkinci Dünya Savaşı sonrasında atılmıştır. Savaşın yıkıntısı ve dekolonizasyon sürecinde yeni ulus devletlerin ortaya çıkmasıyla dış yardımlar, kurumsal yapılar içerisinde ve belirli normlar, modeller ve pratikler çerçevesinde yürütülen faaliyetler haline gelmiştir. Bu çerçevede İkinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupa'nın yeniden imar edilmesi amacıyla başlatılan ABD'nin Marshall Yardımları süreç içerisinde OECD çatısı altında kurum-sallaşarak dış yardım mimarisinin merkezini oluşturmuştur. Buna Bretton Woods

13 Donör ülkeler tarafından bildirilerek OECD-DAC tarafından yayımlanan RKY istatistiklerinin veri tabanı için bkz. <https://www.oecd.org/en/topics/oda-trends-and-statistics.html>.

ikizleri, BM ajansları ve Batı Avrupa ülkelerinin yardım kuruluşları eklenerek mimari ortaya çıkmıştır.

Soğuk Savaş jeopolitiğinde dış yardımlar, siyasal, ekonomik ve ideolojik hizalanmanın önemli bir aracı konumundaydı. İki kutuplu düzen içerisinde ABD ve Batılı kurumlar tarafından yönetilen günümüzün dış yardım mimarisi oluşurken Sovyetler Birliği tarafında da benzer faaliyetler yürütülüyordu. Sömürgeci güçler de bağımsızlıklarını yeni kazanan eski sömürgeleri ile yeni bir ilişki biçimi olarak dış yardımları kurguladılar.

1940 ve 1950’lerde kalkınma yardımı, savaş sonrası yeniden yapılandırma ve teknik yardım paradigmasına dayanıyordu. İkinci Dünya Savaşı’nın yıkıntısını yeniden inşa ile siyasal ve ekonomik istikrar temel hedefti. Merkezi planlama ve devlet müdahalesine dayalı Keynesyen ekonomi modelinin benimsendiği bu dönemde, hükümetler arası yardım akışları özellikle Avrupa başta olmak üzere çeşitli bölgelerde ekonomik ilerlemelere kayda değer katkı sağladı. IMF, Dünya Bankası ve Birleşmiş Milletler gibi mimarinin temel kurumsal yapısı bu dönemde oluştu.

1960 ve 1970’lerde ekonomik büyüme ve yoksullukla mücadele temaları, DAC’ın kurumsallaşması ve ODA tanımı ile birlikte sistematik hale geldi. Bu yıllar sembolik bir tarih olarak 1973’e kadar ulusal kalkınmacılık ve ithal ikameci-ihracata yönelik sanayileşmenin gündem olduğu bir dönemdi. Dekolonizasyonun hızlandığı bu yıllarda başta Britanya ve Fransa olmak üzere geleneksel güçler kendi ulusal yardım çerçevelerini oluşturmaya başladılar. DAC’ın kurumsallaşması, RKY’nin sınırları ve yöntemlerinin belirlenmesi ve donör ülkelerin milli gelirlerinin %0,7’si kadar yardım sağlaması normları ile yardım mimarisi, oldukça güçlü bir kurumsal ve kavramsal çerçeveye kavuştu. Bunların yanında UNCTAD ve G77 gibi forumlarda Güney ülkelerinin kalkınma gündemi tartışıldı. 1970’lerde yaşanan kriz neoliberal ekonomi politikalarına sert bir dönüşü temsil etti. Paralel bir şekilde kalkınma yardımlarında da kalkınma yolundaki ülkelerin karşı karşıya olduğu işçi hareketleri de göz önüne alınarak sanayileşmeye dayalı büyüme yerine yoksulluğun azaltılmasını amaçlayan temel ihtiyaçlar yaklaşımı ve tarımsal kalkınma odağı benimsendi.¹⁴

1980’lerde neoliberalizmin etkisiyle yapısal uyum programları, kalkınma yardımlarına derin bir koşulluluk ekledi ve devletin rolünü sınırlandırdı. Washington Uzlaşısı sonrası mali disiplin, ticaretin serbestleştirilmesi ve özelleştirme ön

14 Yahya Gülseven, *Old and New Foreign Aid Architecture* (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Middle East Technical University, 2019.

plandaydı. Yardımlar, özelleştirme, deregülasyon gibi serbest piyasa reformları şartına bağlanmaya başlandı. Gerek IMF ve Dünya Bankası gibi çok taraflı kurumlar gerekse donör devletler yardım ve kredi imkanlarını alıcı ülkelerin yapısal reformlarıyla ilişkilendirerek koşullu hale getirdiler. Neoliberalizm, alıcı ülkelerden beklenen reformların yanı sıra ulusötesi yatırım ve sermayenin ön plana çıktığı bir dönemi başlattı.

1990'larda tek kutuplu düzene geçilmesiyle demokratikleşme, insan hakları ve iyi yönetim normları yardımın siyasi içeriğini genişletti. Soğuk Savaş'ın sona ermesi siyasi ittifaklar ve güvenlik konularının geri planda kalmasına yol açarak küresel düzeyde yardımları önemli ölçüde düşürdü. 1990'lı yıllar Güney ülkelere yardım akışının durma noktasına geldiği ve birçok ülkede insani krizlerin yaşandığı bir dönem oldu. 1990'larda yaşanan insani krizler uluslararası toplumu yeni bir eylem arayışına itti. 1990'ların sonuna doğru insan güvenliği yaklaşımı benimsenerek küresel yoksullukla mücadelenin ortak ses şeklinde ifade edildiği bir dönem başladı. Bu çerçevede yeni binyılda yoksulluğun azaltılması amacıyla Binyıl Kalkınma Hedefleri kabul edildi.¹⁵

2000'li yıllara gelindiğinde ise bir yandan geleneksel donörler tarafından uluslararası yardım mimarisinin normatif yapısı büyük ölçüde oluşturuluyordu, diğer yandan ise sahneye yeni Güneyli donörler dahil oluyordu. Monterrey Mutabakatı (2002), Roma Uyumlaştırma Bildirgesi (2003), Paris Yardım Etkinliği Bildirgesi (2005) ve Akra Eylem Gündemi (2008) gibi forumlarda geleneksel mimarinin benimseyeceği önemli ilke ve kurallar kabul edildi.

2010'larda yükselen donörlerin ortaya çıkışı etkisini daha da göstermeye başladı. Busan Ortaklık Belgesi (2011), 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi (2015), Addis Ababa Eylem Gündemi (2015), TOSSD Çerçevesi (2019), Kalkınma İçin Etkin İşbirliği Küresel Ortaklığı (GPEDC), BM Kalkınma İşbirliği Forumu, Güney-Güney İşbirliği Forumları (FOCAC, IBSA, BRICS, BAPA+40) ve çok taraflı kalkınma bankaları ile uluslararası kalkınma işbirliği gündemi normatif, metodolojik ve kurumsal açıdan önemli bir dönüşüm sürecine girdi.

Geleneksel uluslararası işbirliği mimarisinin normatif yapısı tarihsel süreç içerisinde özellikle Soğuk Savaş sonrasında belirginleşti. Aslında normatif yapı iki üst norm ve ona bağlı diğer normlar şeklinde şematize edilebilir.¹⁶ Yoksulluğun

15 Birleşmiş Milletler tarafından yayımlanan Binyıl Kalkınma Hedefleri ve diğer kalkınma ve insani gelişme gündemleri ile ilgili kaynaklar için bkz <https://research.un.org/en/docs/dev/2000-2015>

16 Peter Taylor, Kate Macdonald, Sarah Huckstep ve Yujie Sun, "Shifting Norms, Multiplying Actors, Turbulent Times: An Emerging Landscape of International Development Co-operation", *Development Policy Review*, C. 41 (2023).

azaltılması ve yardımların etkinliği üst normlardır. Bunları teminen ülke sahipliği, uyum, koordinasyon, sonuç odaklılık, hesap verebilirlik, şeffaflık, yardımların bağlı olmaması, iyi yönetim koşulluluğu ve küresel hedeflere uyumluluk normatif yapının çerçevesini oluşturmaktadır.¹⁷

Tüm bu dönüşümlere rağmen geleneksel mimari özünde donör merkezli, yukarıdan aşağıya, Batı normlarına dayalı bir yapıyı muhafaza etmiştir. Donörler yardımın içeriğini, önceliklerini ve çoğu zaman uygulama biçimini belirlemeye devam etmişlerdir. Normatif çerçevenin güçlenmesine rağmen, kalkınma ilişkileri eşitler arası bir ortaklık düzeyine ulaşamamıştır. Bu durumun en önemli nedenlerinden biri, mimarinin inşa sürecinde çok taraflılık ilkelerine rağmen asimetrik güç ilişkilerinin korunmuş olmasıdır. Alıcı ülkelerin katılımı genellikle prosedürel düzeyde kalmış; kalkınma anlayışları çoğu zaman donörlerin çıkarlarıyla şekillendirilmiştir. Buna rağmen kalkınma söylemi, farklı aktörlerin ve yerel paydaşların sürece dâhil edilmesini önceleyen, daha çok aktörlü ve katılımcı bir yapıya evrilme eğilimi göstermiştir.

Bu çerçevede Çin, Hindistan, Rusya, Güney Kore, Türkiye, Güney Afrika ve Brezilya gibi ülkelerin her birinin kendi söylem, yöntem ve kurumlarıyla işbirliği faaliyetlerine başlaması mevcut paradigmanın hakimiyeti ve meşruiyetine önemli bir meydan okuma olarak görülmektedir. Özellikle Çin'in önemli bir küresel güç olarak ortaya çıkışı, Güney veya BRICS ülkelerinin yeni bir blok olup olmaması ve Rusya'nın saldırganlığı gibi olgular dolayısıyla kalkınma işbirliği mimarisindeki bu değişim, daha geniş bir küresel güç dağılımı ve stratejik mücadelenin parçası olarak değerlendirilmektedir.

Yükselen donörlerin bu alana dahil olması mevcut mimarinin daha dinamik bir hale gelmesine yol açmaktadır. Bir yandan yükselen donörler kısmi olarak mevcut paradigmaya dahil olmakta, diğer taraftan ise kendi söylem ve yöntemleriyle mevcut paradigmayı etkilemektedir. Bu çerçevede Güney-Güney İşbirliği'nin aktörleri olan yükselen donörlerin, örneğin ortaklık ve karşılıklı fayda söylemi, belirgin bir şekilde geleneksel donörler tarafından da benimsenmeye başlanmıştır. Benzer bir şekilde Batılı donörler tarafından uzun zamandır terk edilmiş olan altyapı ve üretim yatırımları gibi sektörler oluşan rekabet ortamında tekrar gündeme gelmeye başlamıştır.

Kalkınma yardımlarında fayda, çıkar ve ortaklık gibi söylemlerin kullanılmaya başlanması önemli bir değişime işaret etmektedir. Çünkü dış yardım faaliyetleri

¹⁷ Age.

genellikle insani ve ahlaki söylemlerle gerçekleştirilir. Ancak yardımlar birçok siyasal, ekonomik ve toplumsal faktör ile de ilişkilidir. Literatürde yer alan birçok çalışma donör ülkenin siyasal, ekonomik ve güvenlik çıkarlarının yardımların güdüleyicisi olduğunu ortaya koymuştur.¹⁸

Donörler genellikle yoksulluğu azaltma ve dayanışma gibi insani ve ahlaki söylemler benimserler. Burada doğrudan bir çıkar gözetmeksizin donör ülkelerin alıcı ülkelerin ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarına cevap veren özgeci (diğerkamlik, altruizm) bir yaklaşımı söz konusudur.¹⁹ Birçok ülke; hayırsever söylem ile diğer ülkelere yardım yapar. İnsani ve ahlaki perspektif, dünya üzerindeki çeşitli kültürler içinde genel olarak herkes tarafından kabul görebilecek değerleri barındırdığı için bu tür söylemler yardımların dış yüzünde kullanılır. Ancak; insani ve ahlaki perspektif, evrensel olarak kabul görmemektedir. Çünkü realist bakış açısında uluslararası ilişkiler güç ve ulusal çıkara dayalıdır. Bu nedenle realizm bakış açısını benimseyen yazarlar devletlerin yalnızca insani ve ahlaki saiklerle yardım yaptığını kabul etmezler ve arkasında çeşitli çıkarların olduğunu savunurlar. İnsani ve ahlaki motiflerin yalnızca küçük bir donör grubunun asıl güdüleyicisi olduğu değerlendirilmekte, özellikle İskandinav ülkelerinin kalkınma yardımı faaliyetleriyle ilişkilendirilmektedir.²⁰ Bunun yanında yardımların büyük çoğunluğunun çıkarlarla ilişkili olduğu düşünülmektedir. Donör ülke kamuoyu açısından da yardımların çıkarlarla ilişkilendirilebilmesi politikaların toplum tarafından desteklenmesini sağlamaktadır.²¹

Kalkınma yardımlarında siyasal ve stratejik çıkarlar önde gelen faktörlerden biridir. Donör ülkeler; kendi ideolojilerini benimsetmek, ittifaklar kurmak, çeşitli konularda ve platformlarda politika koalisyonları oluşturmak, yumuşak güç, siyasal nüfuz ve prestijini yükseltmek gibi saiklerle kalkınma yardımı politikaları geliştirebilirler. Siyasal ve stratejik çıkarlar Soğuk Savaş süresince kalkınma yardımlarının temel güdüleyicisi olmuştur.²² Yardımlar yalnızca alıcılar açısından değil, aynı zamanda donör topluluğu içinde de ulusal nüfuz ve prestiji güçlendirmenin

18 Alesina, Alberto ve David Dollar, "Who Gives Foreign Aid to Whom and Why?", *Journal of Economic Growth*, C. 5, No. 1 (2000), s. 33-63; Berthélemy, Jean-Claude, "Aid Allocation: Comparing Donors' Behaviours", *Swedish Economic Policy Review*, C. 13, No. 2 (2006), s. 75-109; Axel Dreher, Valentin Lang ve Bernhard Reinsberg, "Aid Effectiveness and Donor Motives", *World Development*, C. 176 (2024).

19 Sachs. Age.

20 Berthélemy, Jean-Claude, "Aid Allocation: Comparing Donors' Behaviours", *Swedish Economic Policy Review*, C. 13, No. 2 (2006), s. 75-109.

21 Sachs. Age.

22 Degnbol-Martinussen ve Engberg-Pedersen, Age.

bir aracı olarak görülmektedir. Bu tür bir motivasyon, çeşitli bölgesel veya küresel politikaların bir parçası olabilir.

Siyasi motivasyonlarla sağlanan yardımların kalkınmaya etkisi ve alıcıların aranan niteliklere uygunluğu konusu oldukça tartışmalıdır. Riddell'a göre, özellikle en büyük donörlerin RKY'si her zaman kendi ulusal ve kısa vadeli siyasi çıkarlarından etkilenir.²³ Bu nedenle donörler, siyasi çıkarları gözeterek zaten verilmesi planlanan yardımların kalkınma açısından mümkün olduğunca etkili olmasını sağlamaya çalışmaktadır. Ancak bazı çalışmalara göre, donörlerin siyasi ve stratejik öncelikleri, alıcı ülkelerin ihtiyaçlarının veya iyi yönetim kriterlerinin önüne geçmektedir.²⁴ Eski sömürgeler ve siyasi açıdan müttefik olan ülkeler, ekonomik olarak daha iyi durumda olan veya daha az yolsuzlukla mücadele eden ülkelere daha fazla yardım almaktadır.²⁵ Ayrıca, bazı ülkelerin özellikle komşu coğrafi bölgelerde yürüttükleri yardım faaliyetlerinin şekillenmesinde, spesifik ulusal çıkarların belirleyici olduğu da vurgulanmalıdır. Bunlara, Japonya, Yeni Zelanda, Avustralya ve Doğu Avrupalı donörler örnek olarak gösterilebilir.²⁶ Sömürge bağlarından bağımsız olarak, geçmişteki ittifak ilişkileri veya belirli çatışmalardaki taraflaşmalar gibi tarihsel bağlar da donörler ile alıcı ülkeler arasındaki yakınlığı etkileyen faktörler arasında yer alabilir.²⁷ Bu çerçevede modern yardım faaliyetleri doğduğu Soğuk Savaş ve dekolonizasyon ortamı içerisinde önemli bir araç olarak kullanılmıştır.

Donör ülkelerin kalkınma yardımı sağlamadaki temel motivasyonlarından bir diğerinin de ekonomik çıkar arayışı olduğu literatürde sıkça vurgulanmaktadır.²⁸ Nitekim Berthélemy, donörlerin kalkınma yardımı sağlarken en öncelikli motivasyonlarının pazarlara ve doğal kaynaklara erişim ile ticari fayda sağlama gibi ekonomik çıkarlar olduğunu; bu çıkarların kalkınma hedefleri ya da jeopolitik

23 Riddell, Age.

24 Alesina, Alberto ve David Dollar, "Who Gives Foreign Aid to Whom and Why?", *Journal of Economic Growth*, C. 5, No. 1 (2000), s. 33-63; Rajan, Raghuram G. ve Arvind Subramanian, "Aid and Growth: What Does the Cross-Country Evidence Really Show?", *The Review of Economics and Statistics*, C. 90, No. 4 (2008), s. 643-665.

25 Alesina ve Dollar, Age.

26 Francisco, Pedro, Sérgio B. Moreira ve Jorge Caiado, "Identifying Differences and Similarities Between Donors Regarding the Long-Term Allocation of Official Development Assistance", *Development Studies Research*, C. 8, No. 1 (2021), s. 181-198.

27 Alesina ve Dollar, Age.

28 Riddell, Roger C., "Does Foreign Aid Really Work? An Updated Assessment", *Political Economy - Development: International Development Efforts & Strategies eJournal*, 2014; Berthélemy, Jean-Claude, "Aid Allocation: Comparing Donors' Behaviours", *Swedish Economic Policy Review*, C. 13, No. 2 (2006), s. 75-109; Degnbol-Martinussen, John ve Poul Engberg-Pedersen, *Aid: Understanding International Development Cooperation*, Zed Books, London, 2005.

kaygılar gibi diğer unsurlara sıklıkla üstün geldiğini ifade etmektedir.²⁹ RKY, ticaret ve yatırım akışlarını artırmanın bir yolu olarak görülmektedir. RKY finanse edilecek mal veya hizmetlerin donör ülkeden satın alınması gerektiren bağlı yardım yoluyla doğrudan olarak veya alıcı ülkeler üzerinde daha fazla iş fırsatını kolaylaştırarak ekonomik çıkarlara hizmet edebilir. Bu bağlamda dekolonizasyon sonrası birçok Batılı donörün eski sömürgelere karşı başlattığı yardım programları neokolonial ilişki biçimi ve bağımlılıkların sürdürülmesi olarak değerlendirilmiştir.

Güvenlikçi bakış açısıyla bakıldığında RKY, özellikle terörizm, yasadışı madde ticareti veya düzensiz göç gibi devlet dışı tehditler karşısında donörlerin ulusal güvenliğini sağlamanın bir aracı olarak kullanılmaktadır. Bazı bölgelerdeki kalkınma yardımlarında siyasi ve jeopolitik istikrarı sağlama, göç ve terör örgütleriyle mücadele etme gibi güvenlik meseleleri temel saiktir.³⁰ Bu, siyasi etki arayışının ötesinde, donörün kendisini belli alıcılardan kaynaklanan tehditlere karşı koruma stratejisidir. 2001 sonrası Teröre Karşı Savaş'ta güvenlik saikleriyle sağlanan RKY'de yoğun bir artış olmuştur.

Degnbol-Martinussen ve Engberg-Pedersen, Avrupa Birliği (AB) ülkelerinin kalkınma yardımına, Afrika ve Orta Doğu'dan gelen düzensiz göç ve mülteci akışını azaltmanın bir aracı olarak özel önem atfettiklerini; ABD'nin ise kalkınma yardımlarını büyük ölçüde uyuşturucu üretimi ve kaçakçılığıyla mücadeleye bağladığını belirtmektedir.³¹ Sachs, gelişmekte olan ülkelerdeki aşırı yoksulluk ve başarısız devletlerin, bölgesel ve küresel istikrarı bozacağı dolayısıyla donörlerin güvenliğiyle ilgili olduğunu ileri sürmüştür.³² Ekonomik kalkınmaya yönelik desteğin aynı zamanda ulusal güvenliği de desteklediği argümanı stratejik güvenlik değerlendirmelerinde yaygınlaşmaktadır. Bu bağlamda zayıf ve kırılgan devletlere sağlanan yardımlar donör ülkenin güvenlik stratejilerinin bir parçası olabilir.

Özetle, yardım rejimi tarihsel süreçte Batılı küresel güçlerin politika alanı olmuştur. Bu yardım rejimi, kurumsal ve normatif çerçeveleri aracılığıyla Küresel Kuzey ülkelerinin kalkınma reçetelerini ve politika koşullarını dayatırken, arka planda donör ülkelerin çıkarları temel belirleyici olmuştur. Bu bakımdan geleneksel mimaride özgeci ve insani söylemlerin arkasına gizlenmiş siyasi, stratejik, ekonomik ve güvenlik gibi pragmatik hesaplar olduğu söylenebilir.

29 Berthélemy, Age.

30 Dreher ve diğerleri, Age.

31 Degnbol-Martinussen ve Engberg-Pedersen, Age.

32 Sachs, Age.

Yükselen Donörler ve Alternatif Yaklaşımları

Daha önce değinildiği gibi özellikle 1990'lı yılların sonlarından itibaren uluslararası kalkınma işbirliği mimarisine başta yükselen Asya ekonomileri olmak üzere yeni aktörler dahil oldu. 2000'li yıllarda özellikle Çin ve Hindistan'ın nüfus ve ekonomik büyüklükleri küresel güç dağılımındaki bir dönüşümün habercisi niteliğindedir. Bu çerçevede, bilindiği gibi Çin'in ekonomik, askeri ve siyasi açılarından belirgin çıkışı başta ABD hegemonyası olmak üzere müesses nizamla karşı büyük bir tehdit olarak görülmektedir. Kalkınma yardımları da önemli bir siyasal ve stratejik araç olduğundan başta Çin olmak üzere birçok yükselen ekonomi küresel düzeyde kalkınma yardımı faaliyetlerine başladı. Bu anlamıyla yükselen donörlerle değişen kalkınma işbirliği mimarisi, daha büyük boyuttaki küresel güç dengelerinin bir parçasıdır. Yükselen güçlerin küresel sistemde daha fazla siyasi temsil, etki ve yumuşak güç arayışlarının yanında ekonomik çıkarlarına hizmet edecek doğal kaynaklara ve pazara erişim imkanı aradıkları tartışmasıdır. Bu bağlamda kalkınma işbirliği faaliyetleri söz konusu ülkelerin çok boyutlu stratejilerinin önemli bir aracı niteliğindedir.

Çin ve diğer yükselen donörler, kalkınma işbirliği faaliyetlerini OECD-DAC paradigmasının dışında, kendilerine özgü söylem, ilke ve yöntemlerle yürütmektedir. Bu açıdan yükselen donörlerin homojen bir yapı oluşturmaktan ziyade her birinin öne çıkardığı özgün söylemleri, yöntemleri, öncelikli sektörleri, kurumları ve politikaları vardır. Ancak ortaklaştıkları birçok konu da mevcuttur.

Öncelikle yükselen donörler faaliyetlerini genellikle Güney-Güney İşbirliği olarak tanımlamaktadırlar. Güney-Güney İşbirliği'nin kesin bir tanımı olmasa da, Küresel Güney'deki gelişmekte olan ülkelerin kendi aralarında, insani yardım ve kalkınma işbirliğinden askeri yardıma kadar birçok alandaki işbirliği faaliyetlerini kapsadığı kabul edilmektedir. Güney-Güney İşbirliği'nin kökleri 1955'teki Bandung Konferansı ve Bağlantısızlar Hareketi'ne kadar götürülebilir. Bandung Konferansı, dekolonizasyon sonrası yeni bağımsız olmuş Asyalı ve Afrikalı devletlerin ortak saygı ve egemenlik temelinde bir araya geldiği bir platform olmuştu. Konferans; eski sömürge ülkelerinin insani, kültürel, ekonomik ve siyasi işbirliğini vurguluyordu. Benzer şekilde bugünün Güney-Güney İşbirliği, geçmişte sömürgeleştirilmiş mazlum milletlerin ihtiyaçlarına yine Küresel Güney'den gelecek adil, eşit, saygıya ve karşılıklı faydaya dayanan ortaklıklarla cevap verilebileceğini kabul eder.

Güney-Güney İşbirliği söyleminde Küresel Kuzey ile Küresel Güney arasındaki ayrım ve farklılıklar vurgulanmakta, kendilerinin de eski sömürge ülkeleri olarak kalkınma sürecinde yol katettiklerinin altı çizilmektedir.³³ Bu anlamıyla benzer tarihi süreçlerden geçmiş ülkelerin dayanışması vurgulanarak hiyerarşik donör-alıcı söylemi yerine ortaklık söylemi benimsenmektedir. Güney-Güney İşbirliği'nin geleneksel Batılı kalkınma yardımı mimarisinden farklılaşmayı amaçlayan, hiyerarşinin olmadığı, aktörlerin eşit olduğu, dayanışmacı, içişlerine karışmama ilkesini benimseyen ve ortak faydayı esas alan bir kalkınma yardımı modeli olduğunu belirtilmektedir.³⁴ Genel ilkeler, dayanışma, yatay hiyerarşi, bilgi ve beceri aktarımı, içişlerine karışmama, egemenlik ve toprak bütünlüğüne saygıdır. Yükselen donörler, özellikle de BRICS ülkeleri, kendilerini “donör” olarak adlandırmaktan kaçınarak “Güneyli kalkınma ortakları” gibi terimleri tercih etmekte, kalkınma yardımlarını hiyerarşik bir ilişkiden ziyade karşılıklı bir ortaklık olarak sunmaktadır. Örneğin, Güney Afrika ve Hindistan, dayanışma ve karşılıklı saygıyı vurgulamak için “kalkınma ortaklığı ajansı” gibi ifadeler kullanmaktadır.³⁵

Güney-Güney İşbirliği, beceri, bilgi, iyi kalkınma pratikleri, politikaları ve kaynakların karşılıklı olarak paylaşılması ve aktarılması olarak kabul edilmektedir.³⁶ Güney-Güney işbirliği çerçevesinde, gelişmekte olan ülkelerin özellikle teknik uzmanlık veya mali destek sağlayarak, diğer gelişmekte olan ülkelerde ekonomik ve sosyal refahın artırılmasını hedefledikleri görülmektedir.³⁷ Güney-Güney İşbirliği'nde, finansal işbirliği kadar bilgi paylaşımı ve teknik işbirliği vurgulanmaktadır.³⁸ Bu bakımdan yükselen donörlerin Güney-Güney İşbirliği çerçevesindeki faaliyetleri geleneksel donörlerden deneyim aktarımı, bilgi paylaşımı ve teknik işbirliği ile farklılaşmaktadır.

Yükselen donörler büyük ölçekli altyapı yatırımlarıyla öne çıkmaktadır. Daha önce belirtildiği gibi geleneksel donörler kalkınma yardımlarında yoksulluğun azaltılması ve temel ihtiyaçların karşılanmasına yönelerek sosyal sektörlere odaklanmıştı. Eğitim, sağlık, yönetim ve insani yardımlara odaklanan geleneksel donörler ekonomik altyapılara ağırlık vermemekteydi. Bu çerçevede hibelerle

33 Appe, Susan, “Directions in a Post-Aid World? South-South Development Cooperation and CSOs in Latin America”, VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations, C. 29, No. 2 (2018), s. 308-324.

34 Quadir, Age.

35 Age.

36 Appe, Age.

37 Zimmermann ve Smith, Age.

38 Appe, Age.

sosyal sektörlere odaklanılmakta, ekonomik kalkınmayı temin edecek imtiyazlı krediler ve altyapı yatırımları koşulluluk politikaları ile küresel ve bölgesel kalkınma bankalarıyla kısıtlı bırakılmaktaydı. Yükselen donörler ise doğrudan sağlayıcı devlet eliyle altyapı yatırımları için finansman oluşturmaktadır. Bu finansman uygulamaları bazı durumlarda devlet ile özel sektör karma finansmanı şeklinde ve RKY şartlarını sağlayamayan koşullarda yapılabilmektedir. Yeni Kalkınma Bankası (NDB) ve Asya Altyapı Yatırım Bankası (AIIB) gibi kurumlar ise, kalkınma finansmanı alanında Batı merkezli Bretton Woods düzenine karşı yükselen ekonomilerin meydan okumasının kurumsal ayağını temsil etmektedir.

Özetle, yükselen donörlerin kalkınma işbirliği faaliyetlerinin normatif ve söylemsel yapısı ortaklık, karşılıklı fayda, egemenliğe saygı, içişlerine karışmama (siyasi ve yönetim koşulluluğu içermeyen) ilkelerine dayanan madun milletler dayanışması olarak şematize edilebilir. Uygulamada ise daha serbest çerçevelerde uzlaşılan krediler, altyapı ve üretim yatırımları, teknik işbirliği ve bilgi paylaşımı baskındır.

Yükselen donörler de zorluklar ve eleştirilerle karşılaşmaktadır. Borç sürdürülebilirliği, çıkar odaklılık, çevresel kaygılar ve büyük ölçekli altyapı projelerinin sosyal etkileri gibi konular, kalkınma stratejilerinin uzun vadeli yararları ve olası dezavantajları hakkındaki tartışmaları gündeme getirmiştir. Başta Çin olmak üzere yükselen donörlerin altyapı kredileri ile yararlanıcı ülkeleri borç tuzağına çektikleri, faaliyetlerinde şeffaf olmadıkları ve politika koşulluluğu uygulamayarak yardımların etkinliğine zarar verdikleri savunulmaktadır.³⁹

Yükselen donörlerin blok olarak hareket etmemeleri, bütünlükten uzak farklı politikalar ve faaliyetler yürütmeleri zayıf yanları arasında görülmektedir.⁴⁰ Çin ve Hindistan'ın kendi içlerindeki sosyoekonomik sorunların, donör ülke imajlarını zayıflattığı değerlendirilmektedir.⁴¹ Bunun yanında Çin'in haydut devletleri desteklemesi, demokrasi, yönetim ve çevreyi göz ardı etmesi olumsuz görülmektedir.⁴² Hindistan'da ise halen büyük kitlelerin yoksullukla karşı karşıya olması donörlüğünün sorgulanmasına yol açmaktadır.⁴³ Bunlara ek olarak bazı yükselen

39 Woods, Ngaire, "Whose Aid? Whose Influence? China, Emerging Donors and the Silent Revolution in Development Assistance", *International Affairs*, C. 84, No. 6 (2008), s. 1205-1221; Six, Clemens, "The Rise of Postcolonial States as Donors: A Challenge to the Development Paradigm?", *Third World Quarterly*, C. 30, No. 6 (2009), s. 1103-1121.

40 Quadir, Age.

41 Age.

42 Woods, Age.

43 Quadir, Age.

donörler güçlü kurumsal çerçevelerden yoksun olduklarından yardım programlarını koordine etmede zorluklarla karşılaşmaktadır. Bu da DAC rejimine etkili bir şekilde meydan okuma kapasitelerini baltalamaktadır.⁴⁴

Yükselen donörlerin de bölgesel entegrasyonu konsolide etme, bölgesel ve uluslararası politikada pozisyonunu güçlendirme, egemenliğini sağlama ve uluslararası örgütlerde güç kazanma gibi kendi ulusal çıkarlarını gerçekleştirdiği değerlendirilmektedir.⁴⁵ Yükselen donörlerin, ticari ve siyasi çıkarlarıyla güdülendiği, özellikle enerji, maden, pazarlara giriş, yumuşak güç oluşturarak uluslararası arena da siyasal destek sağlama ve kendi bölgelerindeki siyasal hedeflerini gerçekleştirme beklentileri ile ortaklıklarını gerçekleştirdiği belirtilmektedir.⁴⁶ Bu ülkelerin hızlı ekonomik büyümeyle birlikte doğal kaynaklar ile ihracat pazarları ihtiyacıyla yardım faaliyetlerini ekonomik çıkarlarla ilişkili olarak kurguladıkları genel olarak kabul görmektedir.

Tablo 1. Geleneksel Donör ve Yükselen Donörler Karşılaştırması

Boyut	Geleneksel Donörler (OECD/DAC)	Yükselen Donörler (Güney-Güney İşbirliği)
<i>Normatif</i>	- Batılı liberal normlara vurgu: insan hakları, demokrasi, iyi yönetim - Özgeci, ahlaki ve insani söylemler - Koşulluluk içeren "yardım etkililiği" söylemi baskındır	- Güney dayanışması ve karşılıklı saygı vurgusu: egemenliğe saygı, eşitlik, koşulsuzluk, iç işlerine karışmama, karşılıklı fayda - Yardım hayır işi değil ortaklık olarak görülür (kazan-kazan söylemi)
<i>Operasyonel</i>	- Ticari çıkarlardan ayrılmıştır (RKY kapsamında ticaret/yatırım anlaşmaları genelde hariç tutulur) - Hibe veya yüksek imtiyazlı kredilerle sosyal sektörler ve yoksullukla mücadelede odaklanır - Paris Bildirgesi ilkeleriyle uyumlu şeffaflık, izleme ve değerlendirme süreçleri vardır	- Yardım ile ihracat kredileri ve yatırımlar karışık şekilde uygulanır (karma finansman) - Altyapı, üretim sektörleri ve kapasite geliştirme odaklıdır - Bağlı yardımlar yaygındır (sağlayan ülke firmalarıyla sözleşmeli krediler) - Daha hızlı uygulama; daha az ön koşul; ancak daha az şeffaflık
<i>Yapısal / Kurumsal</i>	- Donör liderliğinde planlama, denetim ve sonuç izleme sistemleri vardır - Kurumsal bürokrasi yavaştır ama çevresel ve sosyal standartlar yüksektir	- Hükümetler arası anlaşmalara dayanır - İzleme ve uygulama daha çok ortak ülkenin sorumluluğundadır - Daha esnek, daha pragmatik, daha hızlı ama hesap verebilirliği düşüktür
<i>Jeopolitik / Söylem</i>	- Küresel yönetiminde hegemonik konumdadır - Kalkınmayı küresel güvenlik, barış ve istikrarla ilişkilendirir	- Çok taraflı düzende reform talep eder - Kendi kalkınma deneyimini model olarak sunar (örneğin Çin ve Kore modeli) - Kalkınma ortaklıklarında eşit statü söylemi baskındır

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

44 Age.

45 Six, Clemens, "The Rise of Postcolonial States as Donors: A Challenge to the Development Paradigm?", Third World Quarterly, C. 30, No. 6 (2009), s. 1103-1121.

46 Woods, Age.

Kimi yazarlara göre Çin, Hindistan, Brezilya gibi ülkelerin yükselen donörler olarak anılmalarının en önemli sebebi uluslararası kalkınma işbirliğinde yardım sağlayıcı olarak yeni ortaya çıkmalarından ziyade faaliyetlerini OECD-DAC kural ve tanımları içerisinde gerçekleştirmemeleridir.⁴⁷ Yükselen donörler, faaliyetleriyle hem Batılı kalkınma işbirliği paradigmasına hem de küresel müesses nizamı meydan okumada bulunmaktadır.⁴⁸ Bu ülkeler artan ekonomik güçlerine bağlı olarak küresel ekonomik ve siyasal sistemde daha fazla temsil edilme ve söz sahibi olma arayışındadırlar. Yükselen güçler, küresel sistemin daha adil ve temsili hale gelmesi yönündeki dönüşüm arzusuyla, Güney ülkelerinin uluslararası kurumlarda güç birliği yaparak kendi çıkarlarını savunmalarını teşvik etmektedir.⁴⁹ Bazı yazarlar ise, yükselen donörlerin bu iddialı çıkışı, geleneksel donörlere yönelik tam anlamıyla bir meydan okuma olarak değil, mevcut sistemin reforme edilmesine yönelik bir girişim olarak değerlendirmektedir.⁵⁰ Paralel şekilde, Batı ülkeleri de Çin ve Hindistan gibi yükselen donörlerin DAC forumlarına ve sonuç metinlerine katılımı konusunda gayret göstererek mevcut DAC paradigmasının devamlılığını ve meşruiyetini sağlamaya çalışmaktadır.

Yükselen donörlerin paradigma dışı bu çıkışı mevcut sistemi birçok açıdan etkiledi. Bahsedildiği gibi yükselen donörlerin çıkışı mevcut sistemin tekeli ve meşruiyetine karşı önemli bir tehditti ve yoğun eleştirilere maruz bırakılıyordu. Bu nedenle dışlama ve marjinalleştirme denemeleri olduğu gibi mevcut sistemin bu yeni aktörleri kapsamasına yönelik girişimler de oldu. Yükselen donörler DAC normlarına dahil olmaya uzun süre direndiler. 2005'te Paris Bildirgesi'nde sürece dahil olmayarak şüpheciliklerini sürdürdüler. 2010'da Güney Kore DAC üyesi oldu. Bu önemli bir gelişmedir, çünkü Güney Kore, Avrupa Birliği üyesi olduktan sonra üye olan Doğu Avrupa ülkeleri dışında DAC'a üye olan ilk yardım alıcısı ülkedir. Bunun yanında Asyalı ve yükselen donör kimliğine sahiptir. En önemli gelişme 2011'de Busan Yüksek Düzeyli Forumu'na yükselen donörlerin katılımı oldu. Burada yükselen donörler ile geleneksel donörler arasındaki kopukluk bir derece aşıldı.⁵¹

47 Quadir, Age.

48 Six, Age.

49 Zimmermann ve Smith, Age.

50 Woods, Age.

51 Emma Mawdsley, "South-South Cooperation 2.0: London and the Rise of the New Development Cooperation Actors", *Geography Compass*, C. 8, No. 7 (2014), s. 455-468.

Yükselen donörlerin kalkınma işbirliği mimarisine dahil olması mevcut paradigmayı normatif, operasyonel ve kurumsal açıdan etkiledi. 2011'deki Busan Yüksek Düzeyli Forumu'ndan sonra yükselen donörlerin faaliyetlerinin mevcut mimariyi tamamlayıcı niteliği olduğu yaklaşımı benimsenerek küresel ortaklık anlayışı hakim oldu. Normatif açıdan yükselen donörlerin benimsediği ortaklık söylemi, işçilerine karışmama ve koşulluluk geleneksel donörlerin söylem ve politikalarına da etki etmeye başladı. Etkin Kalkınma İşbirliği İçin Küresel Ortaklık (GPEDC) gibi forumlarla Güneyli yükselen donörlerin mimariye daha etkin katılımı ve çoğulcu bir kalkınma yardımı paradigması için önemli yol katedildi. Operasyonel açıdan ise üçgen işbirliği mekanizmaları ve yükselen donörlerin RKY olarak tanımlanamayacak karma finans yatırımlarının kalkınmaya etkisi kabul edildi. Bu çerçevede yalnızca hibe nitelikli akışları esas alan “yardım etkinliği” anlayışından daha geniş anlamda kalkınma ve ekonomik büyümeyi sağlayan özel ve resmi tüm akışların bileşen sayıldığı “kalkınma etkinliği” anlayışı benimsenmeye başladı.⁵² Paralel bir şekilde kalkınma için akışlara yardımların dışındaki akışları da dahil eden TOSSD hesaplama yöntemi geliştirildi.⁵³ Geleneksel donörlerin uzun yıllar önce terk ettiği ekonomik altyapı ve üretim sektörleri de rekabetçi ortam içerisinde tekrar gündeme gelmeye başladı. Bu çerçevede ABD ve Avrupa Birliği'nin bu sektörlerle odaklanan kurumsal yapı ve fonları tekrar aktif hale geldi.⁵⁴ AB'nin “Küresel Geçit” girişimi (Global Gateway) 2021'de açıklandı ve küresel altyapı için 2027 yılına kadar 300 milyar Euro fon sağlamayı hedeflemektedir. Benzer şekilde G7, 2021'de “Daha İyi Bir Dünya İnşa Et” (Build Back Better World, B3W) ortaklığını duyurdu ve bu daha sonra Küresel Altyapı ve Yatırım Ortaklığı'na (Partnership for Global Infrastructure and Investment, PGII) dönüştü. Bu girişimler Çin'in Kuşak ve Yol Girişimi'ne doğrudan bir yanıt olarak yorumlanmaktadır.⁵⁵

Genel olarak değerlendirildiğinde uluslararası kalkınma işbirliğinin görünümü, hem geleneksel hem de yükselen donörlerle hızla dönüşmektedir. Kurumsal yapıları ve geniş deneyimleriyle geleneksel donörler, küresel kalkınmada önemli roller oynamaya devam etmektedir. Öte yandan, yükselen donörler yeni

⁵² Age.

⁵³ TOSSD (Total Official Support for Sustainable Development), sürdürülebilir kalkınma için sağlanan toplam resmi destekleri –hem kalkınma iş birliği hem de küresel kamusal mallara yönelik destekler dahil olmak üzere– kapsayan, RKY'yi tamamlayıcı nitelikte yeni bir uluslararası ölçüttür.

⁵⁴ Gülseven, Age.

⁵⁵ Age.

perspektifler, kaynaklar ve yaklaşımlar getirerek geleneksel yardım paradigmasını tamamlamakta ve bazen de zorlamaktadır. Bu çeşitli aktörler birlikte daha dinamik ve çok yönlü bir uluslararası kalkınma sistemine katkıda bulunmakla birlikte rekabetçi bir atmosfer de oluşmaktadır. Her iki donör grubu çeşitli forumlarda bir araya gelerek, ortak normatif çerçeveler, uygulama tanımları ve gündemler belirlemektedir. Oluşan diyalog ve etkileşim, her iki donör ülke grubunun politika uygulamaları ve normatif söylemlerini dönüştürmekte ve sonuçta melez bir görünüme yol açmaktadır. Kalkınma yardımları paradigması daha çok sesli ve çoğulcu bir biçime gelerek Batı kurumları ve normatif yapılarının hegemonyası sarsılmaktadır. Bu çerçevede 21. yüzyılın karmaşık ve birbirine bağlı sorunlarına çözüm bulma potansiyeli kalkınma işbirliğinde sağlayıcıların ve yöntemlerin çeşitlenmesiyle daha olası hale gelmektedir. Uluslararası kalkınma işbirliği gelişmeye devam ederken, geleneksel ve yükselen donörler arasındaki rekabet ve işbirliği, daha kapsayıcı, etkili ve sürdürülebilir bir küresel kalkınma gündemi oluşturmayı olası hale getirmektedir.

Sonraki bölümde, yardım mimarisi ile geleneksel ve yükselen donör politikalarının etkileşimi ve dönüşümünü somut olarak değerlendirmek üzere Birleşik Krallık ve Güney Kore örneklerinin işbirliği yaklaşımları incelenecektir.

Birleşik Krallık ve Kore Cumhuriyeti (Güney Kore) Örnekleri

Yükselen donörlerin kalkınma mimarisine getirdiği söylemsel ve yapısal meydana okuma, yalnızca yeni aktörlerin incelenmesini değil, geleneksel donörlerin bu süreçte nasıl dönüştüğünü de analiz etmeyi gerekli kılmaktadır. Bu bağlamda, Birleşik Krallık ve Güney Kore iki uç noktayı temsil eden örnekler olarak dikkat çekmektedir. Birleşik Krallık, kalkınma yardımı sisteminin kurucu aktörlerinden biri olup, normatif öncülük, kurumsal süreklilik ve çok taraflılık gibi geleneksel donörlük özelliklerini güçlü biçimde taşımaktadır. Buna karşılık Güney Kore, yardım alıcısı bir ülkeden donör kimliğine evrilen, hem DAC normlarını benimseyen hem de Güney-Güney işbirliği söylemini sürdüren melez bir aktör konumundadır. Her iki ülkenin kalkınma işbirliği anlayışları, donörlük pratiklerinin sabit değil, tarihsel bağlam, kurumsal kapasite ve jeopolitik motivasyonlara göre evrilen yapılar olduğunu göstermesi açısından anlamlıdır. Bu bölümde Birleşik Krallık ve Güney Kore'nin kalkınma yardımı politikaları tarihsel, kurumsal ve uygulama düzeylerinde analiz edilerek, kalkınma mimarisindeki dönüşümün iki farklı boyutu ortaya konulacaktır.

Birleşik Krallık: Yardım Süper Gücü

Birleşik Krallık geliştirmekte olan ülkelere RKY sağlama konusunda uzun bir geleneğe sahiptir. 2020’de Dışişleri, Milletler Topluluğu ve Kalkınma Ofisi (FCDO) ile birleştirilen Uluslararası Kalkınma Departmanı (DFID), Birleşik Krallık’ın yardım politikalarının kurumsal bir çerçevede tasarlanıp uygulanmasında uzun yıllar merkezi konumda olmuştur.

II. Dünya Savaşı’nın ardından Birleşik Krallık, eski sömürgelerinin bağımsız ulus-devletler haline gelmesiyle birlikte, bu ülkelerle siyasi ve ekonomik ilişkilerin sürdürülmesi amacıyla kalkınma yardımlarını yeniden yapılandırdı.⁵⁶ 1960’larda bugünün uluslararası kalkınma işbirliği mimarisi, DAC ve geleneksel donörlerin kurumsal yapıları şekillenmeye başlamıştı. Bu bağlamda, Birleşik Krallık’ta 1964 yılında yurtdışı yardım programlarını merkezileştirmek amacıyla ilk Yurtdışı Kalkınma Bakanlığı (Ministry of Overseas Development) kuruldu ve 1960’larda bağımsızlıklarını kazanan Afrika ve Asya ülkelerinin yanı sıra kolonyal bağları olmayan ülkelere de kalkınma yardımı sağlanmaya başlandı.⁵⁷

1965 yılında yayımlanan politika belgesi, Birleşik Krallık’ın kalkınma yardımlarına yönelik politikasının ana hatlarını çiziyordu. Burada, İngiliz Milletler Topluluğu üyeleri başta olmak üzere yoksul ülkelerin teknik yardım yoluyla destekleneceği belirtildi. Politika belgesinde ayrıca Birleşik Krallık’ın çok taraflı yardım kanallarına verdiği destek ifade edilerek, kalkınma yardımının etkisini en üst düzeye çıkarmak için diğer donör ülkeler ve uluslararası kuruluşlarla koordinasyonun önemi vurgulandı. 1960’lar boyunca, Birleşik Krallık’ın kalkınma yardımları, özellikle altyapı, eğitim ve sağlık projelerine odaklandı.⁵⁸

Yurtdışı Kalkınma Bakanlığı, farklı sağ ve sol kanat hükümetlerinde dönem dönem isim ve idari yapısı değişse de devamlılığını sürdürdü. İşçi Partisi hükümetlerinde ayrı bir bakanlık olarak, Muhafazakar Parti hükümetlerinde ise Dışişleri ve Milletler Topluluğu Bakanlığı’nın (FCO) bir parçası olarak faaliyet gösterdiyse de her dönemde kendi bakanı oldu.⁵⁹ Bu bağlamda 1964–70 ve 1974–79 döneminde ayrı bir bakanlık 1970–74 ve 1979–97 dönemlerinde Dışişleri ve Milletler Topluluğu Bakanlığı’na bağlı olmuştur. 1997 yılında İşçi Partisi hükümeti tekrar

56 Ireton, Barrie, Britain’s International Development Policies: A History of DFID and Overseas Aid, Semantics Scholar, 2013.

57 Age.

58 Riddell, Age

59 Ireton, Age.

bağımsız bir bakanlık olan Uluslararası Kalkınma Bakanlığı (Department for International Development, DFID) kurmuş ve bu yapı, sonraki hükümet dönemlerinde de devam etmiştir.

2020 yılına gelindiğinde ise Boris Johnson hükümeti, kurumu Dışışleri Bakanlığı ile tekrar birleştirerek Dışışleri, Milletler Topluluğu ve Kalkınma Bakanlığı'nı (Foreign, Commonwealth and Development Office, FCDO) kurdu. Halen Birleşik Krallık kalkınma yardımlarında sorumlu temel kurum Dışışleri, Milletler Topluluğu ve Kalkınma Bakanlığı'dır.⁶⁰

Ireton'a göre Birleşik Krallık'ın kalkınma işbirliği kurumunun isminin ve idari yapısının dönemler boyunca değişmesi, kalkınma yardımlarına siyasi partilerin yaklaşımın farklılaşmasının en net göstergesidir.⁶¹ Pusaningrum ise "Birleşik Krallık'ın siyasi sistemi ve iktidar koalisyonları, yardım politikasının şekillenmesinde kilit bir rol oynadığını" belirtmektedir.⁶² Birleşik Krallık'ın sistemi dolayısıyla büyük ölçüde tek parti çoğunluğu tarafından yönetilmesi, hükümet değişimlerinde keskin politika değişimlerine sebebiyet vermektedir. Bu durum farklı dönemlerde kalkınma yardımı politikalarının ekseninin değişmesine sebep olmuştur. Özellikle kamuoyunun da çok önemli bir belirleyici olduğu Birleşik Krallık'ta kalkınma yardımları insanilik ve çıkar ikileminde tartışılmaktadır.⁶³ İşçi Partisi hükümetlerinin politikaları söylemsel olarak özgecilik öğeleri barındırırken, muhafazakar ve liberal hükümetlerde çıkar unsuru ön planda olmaktadır. Muhafazakar hükümetler söylemlerinde genellikle yardımları ticari getirilerle ilişkilendirerek iç çıkarlara öncelik vermiştir.⁶⁴ Bağlı yardım politikaları ve yatırım ilişkileri ile yardımların ekonomik dönüşü sağlanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda, Birleşik Krallık'ta hükümetin partiler arasında değişmesi kalkınma yardımlarının hacmini etkilemese de biçimini ve motivasyonunu etkilemektedir. Genel olarak Muhafazakar Parti döneminde yardımlara özel sektörün dahli daha fazla olup, söylemlerde ticaret ve yatırım vurgusu öne çıkmaktadır.

Birleşik Krallık'ın kalkınma yardımları hem iç hem de dış etkenlere göre dönemler içerisinde değişmiştir. 1980'lere kadar proje tabanlı yardımlar kalkınma

60 Dışışleri, Milletler Topluluğu ve Kalkınma Bakanlığı'nın resmi sitesi için bkz. <https://www.gov.uk/government/organisations/foreign-commonwealth-development-office>

61 Age.

62 Pusaningrum, *Vira, Ideas, Interest, Institutions, and Organizations in Development Aid Policy of the Netherlands and the United Kingdom*, Yüksek Lisans Tezi, International Institute of Social Studies, The Hague, Hollanda, 2017.

63 Clarke, Gerard, "UK Development Policy and Domestic Politics 1997–2016", *Third World Quarterly*, C. 39, No. 1 (2018), s. 18–34.

64 Age.

işbirliğinin genel görünümünü oluşturmaktaydı. 1980’lerden itibaren neoliberalizm, uluslararası finans kuruluşları ve yapısal uyum programlarıyla birlikte programatik yardıma geçildi. Bu dönemde sağlanan yardımlar, IMF ve Dünya Bankası’nın yapısal uyum programlarına bağlı olarak oldukça koşulluydu. Performans tabanlı değerlendirmeyle ülkelerin neoliberal kurum ve normları uygulama durumlarına bakılarak yardımlar sağlanmaktaydı. Bu durum da zaten kırılğan olan azgelişmiş ülke ekonomilerinin korunmasız kalmasına yol açmaktaydı. Ayrıca bu dönemde yardımlar orta gelirli ülkelere odaklanmıştı. Uzun vadeli ekonomik kalkınmanın sağlanması hedefleniyordu. Bağlı yardımlar çok yoğun kullanılıyordu ve ekonomik çıkar daha ön planda tutuluyordu.

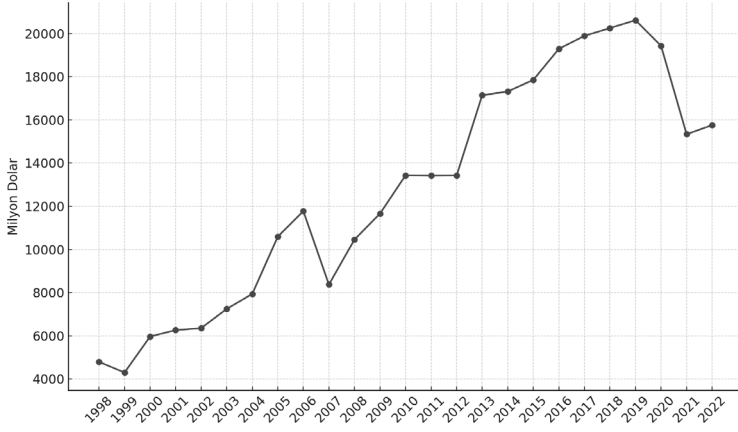
Birleşik Krallık, 2010’lu yıllardan itibaren kalkınma işbirliği mimarisindeki dönüşüme paralel bir şekilde yardımlarında kullandığı söylem ve yöntemleri değiştirme eğiliminde olmuştur.⁶⁵ Bu yıllardan itibaren Birleşik Krallık söylemlerinde ortaklık vurgusu daha çok yer almaya başlamıştır. Birçok kaynakta Birleşik Krallık’ın kendisini “*kalkınma ortağı*” ve “*küresel ticaret ortağı*” olarak sunduğu görülmektedir. Bu yükselen donörlerin etkisiyle mimaride yaşanan normatif ve söylemsel değişimin açık bir yansımasıdır. Benzer şekilde Birleşik Krallık’ın ekonomik altyapı ve yatırım gibi alanlarla yardımın ötesinde bir kalkınma ortaklığı rolü aradığı göze çarpmaktadır. Bu çerçevede Britanya Uluslararası Yatırım (British International Investment, BII) ve Birleşik Krallık İhracat Finansı (UK Export Finance, UKEF) gibi kurumlar aracılığıyla karma finans uygulamaları, yatırım ve yardım politikalarının harmanladığı bir kalkınma ortaklığı anlayışı öne çıkmaktadır.⁶⁶

Birleşik Krallık son 25 yıllık dönemde RKY’sini istikrarlı bir şekilde artırarak 20 milyar dolar seviyelerine kadar çıkarmıştır (Bkz. Şekil 1). 1980’ler ve 1990’lar boyunca durağan olan toplam kalkınma yardımlarında 2000’li yıllardan itibaren görülen yüksek artış, Birleşik Krallık’ın kalkınma işbirliği kuruluşu DFID’nin kurulup kalkınma yardımı politikasını revize ettiği dönemle paralellik göstermektedir.

65 HM Treasury ve Department for International Development, *UK Aid: Tackling Global Challenges in the National Interest*, HM Government, London, Kasım 2015; Foreign, Commonwealth & Development Office (FCDO), *The UK Government’s Strategy for International Development*, HM Government, London, Mayıs 2022.

66 Foreign, Commonwealth & Development Office (FCDO), *The UK Government’s Strategy for International Development*, HM Government, London, Mayıs 2022.

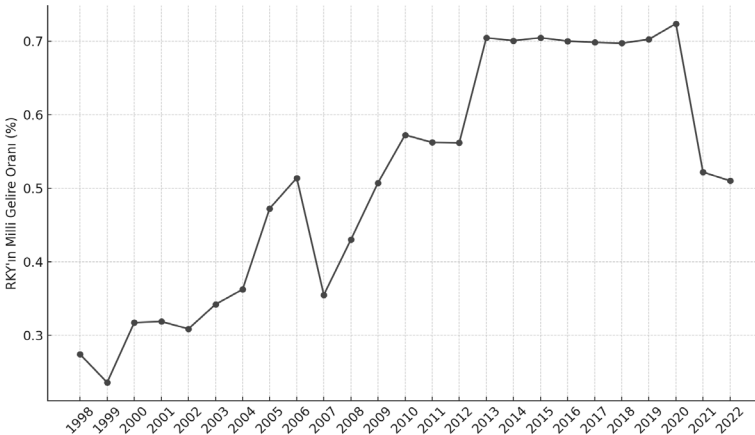
Şekil 1. Birleşik Krallık'ın Resmi Kalkınma Yardımları (milyon dolar)

Kaynak: OECD veri tabanından derlenen veriler ile yazar tarafından oluşturulmuştur.

1997'de iktidara gelen İşçi Partisi'nin hükümetleri kesintisiz olarak 2010 yılına kadar sürmüştü. 2010 yılından bugüne gelinceye değin Muhafazakar Parti'nin kesintisiz iktidarda olduğunu göz önüne alındığında kalkınma yardımlarına daha mesafeli ve çıkar odaklı baktığı söylenen Muhafazakar Parti döneminde de hem toplam RKY'nin hem de RKY-GSMG oranının artış gösterdiği görülmektedir (Bkz. Şekil 2). Buradan 2010'daki hükümet değişikliğinin sağlanan yardımın miktarına olumsuz bir etkisi olmadığı ve yeni hükümetin önceki politikaları devam ettirdiği sonucuna ulaşılabilir.

Şekil 2. Birleşik Krallık RKY'sinin Gayrisafi Milli Gelirine Oranı

Kaynak: OECD veri tabanından derlenen veriler ile yazar tarafından oluşturulmuştur.

OECD verilerine dayanarak hazırlanan Şekil 2’de görüldüğü üzere, Birleşik Krallık, hedeflediği %0,7’lik RKY-GSMG oranını 2013 ile 2020 yılları arasında sağlamıştır. 2020 yılında pandemi gerekçe gösterilerek RKY-GSMG oranının geçici bir süreliğine %0,5’e düşürüleceği açıklanmıştır.⁶⁷ Hükümet bu düşüşün koşullara bağlı olarak geçici olduğunu ve değişen koşulların yeniden değerlendirilerek %0,7 oranının tekrar sağlanacağını belirtmiştir, ancak ilerleyen yıllarda hedeflenen oran daha da azaltılarak 2027 yılına kadar %0,3’e düşürüleceği açıklanmıştır. Her yıl koşullar yeniden değerlendirilmiştir ancak bu oranın sabit tutulmasına karar verilmiştir. 2020 yılının aynı zamanda FCDO’nun birleştirilme dönemi olması dolayısıyla bu kesinti genel politika değişikliği olabileceğini düşündürmektedir.

Rusya-Ukrayna Savaşı sonrası çok sayıda Ukraynalı sığınmacının Birleşik Krallık’a gelmesi, RKY dağılımını da etkilemiştir. Birleşik Krallık’ın hesaplanan iki taraflı RKY’si içerisine, ülkede bulunan Ukraynalı sığınmacılar için harcanan fonlar da dahildir. Bu fonların büyük bir miktarda olması (örneğin 2022 için yaklaşık 4 milyar dolar) sebebiyle yurtdışına gerçekleşen akım verilerde görünene göre çok daha azdır. Örneğin 2022 için sağlanan RKY’nin yaklaşık %25’i ülke içinde kalmıştır.⁶⁸

Tablo 2’de sunulan Birleşik Krallık’ın RKY’sinin bölgesel dağılımına bakıldığında büyük kısmının Asya ve Afrika kıtalarına tahsis edildiği görülmektedir. Bu, çok uzun yıllardır değişmeyen bir durumdur. Bunun sebepleri en az gelişmiş ülkelerin ve sömürgelerinin ağırlıklı olarak bu kıtalarda bulunması ve stratejik sebepler olarak değerlendirilebilir. Zira Asya’da, dönemlere göre değişse de tarihsel olarak yardımların büyük kısmı Güneydoğu Asya’daki eski sömürge ülkeleri olan Afganistan, Hindistan, Pakistan ve Bangladeş’e dağılmıştır.

67 Birleşik Krallık RKY-GSMG oranları üzerine resmi istatistikler ve açıklanan hedefler için bkz. <https://www.gov.uk/government/statistics/statistics-on-international-development-provisional-uk-oda-spend-2024/statistics-on-international-development-provisional-uk-oda-spend-2024#:~:text=the%20provisional%20ODA%3AGNI%20ratio,of%20in%2Ddonor%20refugee%20costs>

68 Birleşik Krallık’ın 2022 yılındaki RKY harcamaları için bkz. <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/64355a2b-877741001368d7cf/Statistics-on-International-Development-Provisional-UK-Aid-Spend-2022.pdf>

Tablo 2. Birleşik Krallık'ın Son 5 Yıllık RKY'sinin Bölgesel Dağılımı

<i>RKY Ödemeler</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>	<i>2020</i>	<i>2021</i>	<i>2022</i>
<i>Tüm Alıcılar</i>	<i>20.257,53</i>	<i>20.623,36</i>	<i>19.435,85</i>	<i>15.339,91</i>	<i>15.760,84</i>
<i>Gelişmekte olan ülkeler</i>	<i>12.805,42</i>	<i>14.131,29</i>	<i>12.325,74</i>	<i>9.262,2</i>	<i>11.882,62</i>
· <i>Avrupa</i>	<i>270,29</i>	<i>255,23</i>	<i>214,7</i>	<i>199,52</i>	<i>557,27</i>
· <i>Afrika</i>	<i>3.975,08</i>	<i>4.061,22</i>	<i>3.378,84</i>	<i>2.246,41</i>	<i>1.508,88</i>
· <i>Amerika</i>	<i>492,97</i>	<i>331,49</i>	<i>352,47</i>	<i>253,69</i>	<i>231,22</i>
· <i>Asya</i>	<i>3.105,03</i>	<i>3.357,89</i>	<i>2.555,53</i>	<i>1.729,4</i>	<i>1.294,25</i>
· · <i>Doğu Asya</i>	<i>182,23</i>	<i>219,82</i>	<i>202,51</i>	<i>175,39</i>	<i>93,68</i>
· · <i>Güney ve Orta Asya</i>	<i>1.607,13</i>	<i>1.656,26</i>	<i>1.274,9</i>	<i>872,53</i>	<i>782,66</i>
· · <i>Ortadoğu</i>	<i>1.128,97</i>	<i>1.308,52</i>	<i>946,43</i>	<i>573,54</i>	<i>369,5</i>
· <i>Okyanusya</i>	<i>15,32</i>	<i>22,15</i>	<i>24,78</i>	<i>12,58</i>	<i>12,04</i>

Kaynak: OECD verilerinden derlenmiştir.

Literatürde 2000'li yıllardan itibaren Birleşik Krallık RKY'sinin önemli ölçüde stratejik ve güvenlik amaçlarla yönlendirildiği değerlendirilmektedir.⁶⁹ Önce den Kosova, Afganistan ve Sierra Leone gibi çatışma sonrası bölgelerde Dışişleri Bakanlığı ile koordineli çalışan DFID, 11 Eylül sonrası oluşan güvenlik risklerine karşı araç olarak kullanıldığı ve hatta DFID'nin bu işlevinin, 2010 sonrası göreve gelen Muhafazakar hükümetlerin DFID'nin yapısını değiştirmemesinin sebebi olabileceği değerlendirilmektedir.⁷⁰ Bu çerçevede kalkınma yardımlarına daha mesafeli görünen Muhafazakar Parti dönemlerinde yardımların stratejik ve güvenlikçi amaçlarla araç olarak kullanıldığı söylenebilir. Güvenikleştirilmiş RKY olarak tabir edebileceğimiz bu durum özelinde, Irak'a 2003-2006 yılları arasında sağlanan RKY ile cihatçılığa karşı bazı ülkelere sağlanan RKY bu perspektiften değerlendirilmektedir. RKY Birleşik Krallık'ın stratejik ve güvenlik politikalarının önemli bir aracı olabilmektedir. Örneğin Ortadoğu'ya sağlanan RKY'nin zirveye ulaştığı 2019 yılındaki dağılım incelendiğinde (Bkz. Tablo 2) sırasıyla Yemen, Suriye, Lübnan ve Ürdün'ün yardımların büyük bir kısmını aldıkları görülmektedir. O yılda Yemen ve Suriye'de çatışmaların devam ettiği düşünülecek olursa sağlanan RKY'nin çatışmaların taraflarından birilerine verilmiş olabileceği, bunda stratejik ve güvenlik saiklerinin etkili olmuş olabileceği değerlendirilebilir.

OECD verilerine göre hazırlanmış olan Tablo 3'te yer alan toplam RKY'nin sektörel dağılımına baktığımızda, en büyük pay alan sektörlerin genel olarak

69 Clarke, Age.

70 Age.

sağlık, eğitim, kamu kurumları ve acil yardımdan müteşekkil olduğu görülmektedir. Sosyal altyapı ve hizmetlere yoğunlaşılması, geleneksel donörlerin, özellikle de eski sömürgeci güçlerin kalkınma yardımları tipolojisiyle uyum göstermektedir. Kolonyal dönemde sömürgelere yapılan yardımlardan itibaren bu alanlara yoğunlaşmaktadır.⁷¹ Bunun yanında uluslararası kalkınma işbirliği mimarisinde uzun yıllar boyunca temel ihtiyaçlar ve aşırı yoksulluk önceliklendirilmiş ve bu ihtiyaçların karşılanması yönünde RKY sağlanmıştır. Sosyal altyapı ve hizmetler, devlet kurumları ve yönetim, bankacılık ve finans gibi alanlara odaklanması geleneksel donörlerin politika çizgisinde olduğunu göstermektedir. FCDO, özellikle Afrika'da finansal altyapının geliştirilmesi yönünde RKY sağlamaktadır.⁷²

Tablo 3'e göre acil yardımlar da en önemli kalemlerden birini oluşturmaktadır. İçinde yaşadığımız dönem krizler dönemi olarak görülmekte ve bu durum RKY'nin büyük bir kısmının uzun dönemli kalkınma yerine acil ve insani yardımlara yoğunlaşması sonucunu doğurmaktadır.

İki taraflı RKY'nin dağılımına bakıldığında tamamına yakınının hibelerden oluştuğu, kredilerin payının çok küçük olduğu görülmektedir.⁷³ Hibe eşdeğeri RKY'nin iki taraflı ve çok taraflı olarak dağılımına bakıldığında çok taraflı RKY oranının diğer donörlere kıyasla yüksek olduğu görülmektedir. Çok taraflı RKY, donörler tarafından uluslararası kuruluşların faaliyetlerinde kullanılmak üzere havuza aktarılan RKY'yi ifade etmektedir. Uluslararası kuruluşlar belirlenen hedefler doğrultusunda bu fonları yararlanıcılar lehine kullanır. Bu, bir çok taraflılık pratiğidir. Geleneksel donörler genellikle, uluslararası kuruluşların faaliyetlerine diğerlerine göre daha fazla destek vermektedir. Bu durum kimilerince, bu devletlerin uluslararası kurumları etkileme gücünden veya uluslararası kurumların hali hazırda bu devletlerin politikalarını takip etme eğiliminde olmalarından kaynaklanmaktadır. Birleşik Krallık'ın iki taraflı ve çok taraflı RKY dağılımı, politikasının uluslararası kurumlar ve çok taraflılıkla uyum içinde olduğunu göstermektedir. Birleşik Krallık'ın uluslararası kurumların norm ve süreçlerine etki kapasitesi düşünüldüğünde bu olağan bir durumdur.

71 Becker, Berit, "Colonial Legacies in International Aid: Policy Priorities and Actor Constellations", içinde Carsten Schmitt (ed.), *From Colonialism to International Aid: Global Dynamics of Social Policy*, Palgrave Macmillan, 2020, s. 161-185.

72 Foreign, Commonwealth & Development Office, *International Development in a Contested World: Ending Extreme Poverty and Tackling Climate Change*, The White Paper on International Development, HM Government, London, 2023. Erişim: 12.10.2024

73 Ayrıntılı bilgi için OECD veri tabanı: [https://data-explorer.oecd.org/?lc=en&fs\[0\]=Topic%2C1%7CDevelopment%23DEV%23%7COfficial%20Development%20Assistance%20%28ODA%29%23DEV_ODA%23&pg=0&fc=Topic&bp=true&snb=27](https://data-explorer.oecd.org/?lc=en&fs[0]=Topic%2C1%7CDevelopment%23DEV%23%7COfficial%20Development%20Assistance%20%28ODA%29%23DEV_ODA%23&pg=0&fc=Topic&bp=true&snb=27).

Tablo 3. Birleşik Krallık'ın Son 5 Yıllık RKY'sinin Sektörel Dağılımı (milyon dolar)

Tüm sektörler	7.385,16	10.775,18	6.873,71	3.119,14	5.939,27
• Sosyal altyapı ve hizmetler	4.053,23	4.195,61	2.244,55	1.337,61	1.842,66
• • Eğitim	1.165,20	652,3	120,94	231,23	163,76
• • Sağlık	1.653,35	1.079,89	801,85	404,46	708,82
• • Nüfus ve Üreme Sağlığı	96,19	565,55	208,17	67,14	144,52
• • Su ve sanitasyon	69,41	141,67	44,25	23,47	37,43
• • Devlet kurumları ve sivil top.	970,35	1.450,98	873,25	537,74	708,09
• • Diğer sosyal altyapı ve hiz.	98,73	305,22	196,09	73,57	80,04
• Ekonomik altyapı ve hizmetler	397,25	718,18	1.072,22	308,57	540,49
• • Ulaşım	75,18	62,72	27,18	29,23	41,04
• • İletişim	3,5	9,73	28,72	56,33	22,46
• • Enerji	193,11	536,2	163,56	150,99	197,2
• • Bankacılık ve finans	84,6	79,32	825,7	43,22	269,81
• Üretim sektörleri	291,89	707,66	562,59	219,54	297,06
• • Tarım, ormancılık ve balıkçılık	226,64	429,28	126,82	139,79	137,35
• • Sanayi, maden ve inşaat	36,17	134,79	388,97	60,41	149,32
• • Ticaret politikaları ve düzenlemeleri	26,75	142,55	44,69	19,05	10,39
• • Turizm	2,32	1,04	2,12	0,29	
• İnsani yardım	364,59	2.532,10	1.054,06	559,38	862,66
• • Acil yardım	349,6	2.314,53	941,76	510,49	721,76
• • Afet sonrası yeniden inşa ve rehabilitasyon	2,08	90,97	34,46	15,81	86,82
• • Afet önleme	12,92	126,6	77,84	33,08	54,09

Kaynak: OECD verilerinden derlenmiştir.

Genel olarak değerlendirildiğinde Birleşik Krallık, dünya siyasetinde olduğu gibi uluslararası kalkınma işbirliği mimarisinde de en önemli aktörlerden biridir. Hem Avrupa'nın büyük güçlerinden biri olarak hem de eski bir sömürge gücü olarak uluslararası kalkınma işbirliği mimarisinin öncülerinden olmuştur. Toplam Resmi Kalkınma Yardımlarıyla en önemli donörlerden biri olmasının yanı sıra, uluslararası kalkınma işbirliği kurumlarının ve normlarının belirlenmesinde de ayrıcalıklı bir yere sahiptir. OECD-DAC üyeliğiyle de birlikte geleneksel donörlerin tipik bir örneğini teşkil etmektedir.

Birleşik Krallık RKY'si tarihsel süreçte hükümet değişimlerine bağlı olarak farklı kurumsal çerçevelerde sürdürüldüyse de genel olarak çıkarlara özellikle de stratejik ve ekonomik çıkarlara bağlı olarak tahsis edilmiştir. Birleşik Krallık'ın RKY tahsisi genel olarak değerlendirildiğinde sosyal hizmetler ve insani yardımlar sektörlerine odaklanıldığı, tarihsel süreç içerisinde politika koşulluğu uygulandığı kredilerden ziyade hibelerin yoğun olduğu ve çok taraflı yardımların önemli bir oranı oluşturduğu görülmektedir. Tüm bunlar Birleşik Krallık'ın tipik bir geleneksel donör olduğunu ortaya koymaktadır.

Güney Kore: Deney ile İspatlanmış Kalkınma Modeli

Güney Kore'nin kalkınma yardımları küresel stratejisi içinde önemli bir unsurdur. 1980'lerde düşük bütçelerle başladığı kalkınma yardımı programları yıllar içinde niteliksel ve niceliksel olarak dönüşmüş, uluslararası kalkınma işbirliği mimarisinde önemli bir görünüm elde etmiştir. 1992'de Kore Uluslararası İşbirliği Ajansı'nın (KOICA) kurulmasıyla Güney Kore'nin RKY'si kurumsal hale gelmiştir. 2005 yılında Paris Deklarasyonu'na katılarak OECD-DAC çerçevesine dahil olmuş, RKY politikasını değiştirmiştir. 2010 yılında DAC üyesi olarak uluslararası kalkınma mimarisi içerisinde ayrıcalıklı bir konum elde etmiştir.

Güney Kore'nin yardım faaliyetleri, 1980'li yılların siyasal iklimi içerisinde siyasal ve diplomatik çıkar arayışları ile başlamıştı.⁷⁴ Güney Kore bu yıllarda Soğuk Savaş içerisinde halen Kuzey Kore ile rekabet etmekteydi. Bu bağlamda daha fazla devlet tarafından tanınma ve BM'ye üye olma hedefleriyle dış ilişkilerini yürütmekteydi. 1990'lardan itibaren yeni bir küresel vizyon hedefleyen Güney Kore, kalkınma yardımı politikalarını da buna uygun olarak dönüştürdü. Günümüzde Güney Kore, kendi modeli, ilkeleri, geniş alıcı portföyü ve çok taraflı politikaları ile seçkin bir donör ülke olarak göze çarpmaktadır.

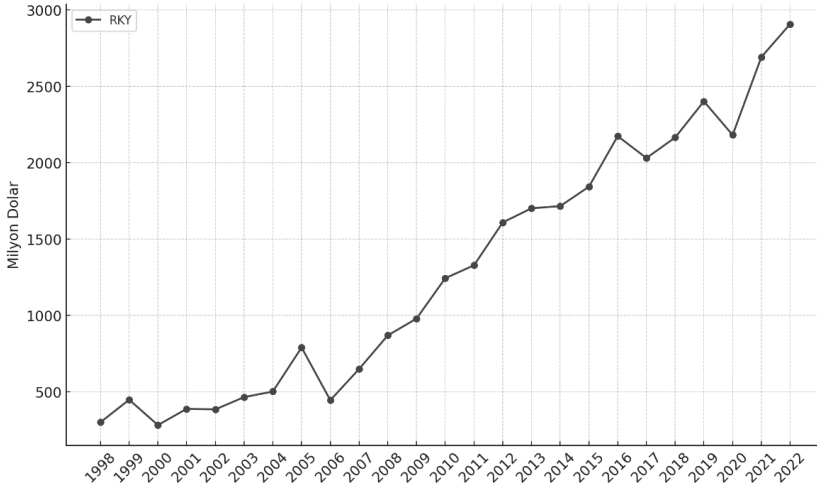
Güney Kore 2000'li yıllardan itibaren toplam RKY'sini sürekli artırma eğiliminde olmuştur. 2005'te Paris Deklarasyonu'na katılımıyla kalkınma yardım programları OECD-DAC çerçeve kurallarına dahil olan Güney Kore'nin bu yılda gerçekleştirdiği RKY'de Deklarasyon'a katılım gündemiyle bağlantılı olarak önemli bir sıçrama gerçekleşmiş, bu yıldan itibaren Güney Kore, toplam RKY'sini büyük bir hızla artırmıştır. Güney Kore'nin RKY-millî gelir oranı, 2005'teki Paris Deklarasyonu'ndan 2010'daki Güney Kore'nin DAC üyeliği gerçekleşene

74 Lumsdaine, David ve James Schopf, "Changing Values and the Recent Rise in Korean Development Assistance", *Pacific Review*, C. 20, No. 2 (2007), s. 221-255.

kadar hızlı bir şekilde artış göstermiş olsa da %0,7'lik hedefin çok altında kalmıştır. Güney Kore, bu durumdan ötürü yoğun eleştiriler almaktadır.⁷⁵

Güney Kore'nin RKY-milli gelir oranının düşük olduğu vurgulanırken, aynı zamanda RKY kapsamında değerlendirilemeyen akışların (yeterli hibe oranını sağlamayan krediler ile özel sektör ve STK'lardan gelen kaynak akışlarının) kayda değer bir büyüklükte olduğu da belirtilmelidir. Sivil toplum, hem Güney Kore'nin RKY'sinde belirleyici bir faktördür, hem de 2000'li yıllardan itibaren dışa yönelik faaliyetlerinde önemli bir artış gerçekleşmiştir.⁷⁶ Ayrıca, Güney Kore'nin toplam kalkınma yardımlarının hesaplanmasında Kuzey Kore'ye sağlanan yardımların RKY sayılmamasından dolayı da önemli bir sapma gerçekleşmektedir.

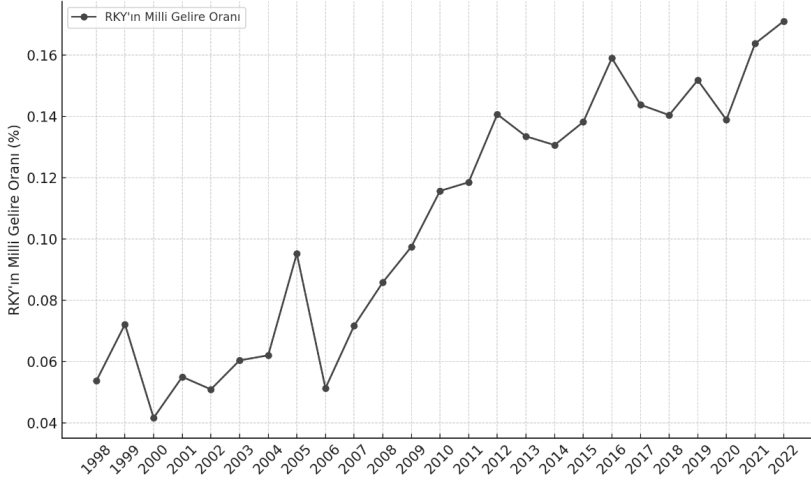
Şekil 3. Kore'nin Resmi Kalkınma Yardımları (milyon dolar)

Kaynak: OECD veri tabanından derlenen veriler ile yazar tarafından oluşturulmuştur.

75 Kim, Eun Mee, Jong Ho Kim ve Jae Eun Lee, "Aid Effectiveness and Fragmentation: Changes in Global Aid Architecture and South Korea as an Emerging Donor", içinde Kim, Eun Mee ve Pil Ho Kim (ed.), *The South Korean Development Experience: Beyond Aid*, Palgrave Macmillan, 2014, s. 101-122.

76 Lumsdaine, David ve James Schopf, "Changing Values and the Recent Rise in Güney Korean Development Assistance", *Pacific Review*, C. 20, No. 2 (2007), s. 221-255; Watson, Iain, "Governments and NGOs in Asian Overseas Development Assistance: Assessing South Korea's Model of Foreign Aid", *Asian Studies Review*, C. 36, No. 1 (2012), s. 79-103.

Şekil 4. Kore RKY'sinin Gayri Safi Milli Gelirine Oranı

Kaynak: OECD veri tabanından derlenen veriler ile yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 4'te yer alan Güney Kore'nin RKY'sinin bölgesel dağılımına bakıldığında, tarihsel olarak temelde Asya kıtasına odaklanıldığı görülecektir. Tüm dönemlerde Asya'ya doğru gerçekleştirilen RKY diğer kıtalara göre daha fazla olmuştur. Asya içerisinde ise Doğu Asya'ya yapılan RKY'nin öne çıktığı fark edilebilir. Bu durum, Güney Kore'nin çeşitli siyasal ve ekonomik çıkarları dolayısıyla kendi bölgesine öncelik vermesinin bir sonucudur. Gerek bölgesel siyasi dinamikler ve güvenlik öncelikleri, gerekse bölgesel ekonomik entegrasyon ve kalkınma hedefleri Güney Kore'nin kendi bölgesine öncelikli olarak odaklanmasına sebep olmuştur. Kuzey Kore'nin nükleer silahlanması ve Güney Kore'nin algıladığı tehdit, Güney Kore'nin dış politikasının belirlenmesinde olduğu kadar RKY politikasının belirlenmesinde de en temel etmenlerden biri olmuştur. Bu nedenle, öncelikle bölgesel kalkınma ve refahın sağlanması, ekonomik çıkarla olduğu kadar güvenlik çıkarlarıyla da ilişkilidir.

Tablo 4. Kore'nin Son 5 Yıllık RKY'sinin Bölgesel Dağılımı (milyon dolar)

	2018	2019	2020	2021	2022
<i>Tüm Alıcılar</i>	2.163,92	2.400,81	2.180,56	2.690,6	2.906,26
<i>Gelişmekte olan ülkeler</i>	1.606,91	1.822,68	1.706,38	2.058,39	2.317,73
· <i>Avrupa</i>	-5,84	-0,49	2,73	2,65	79,74
· <i>Afrika</i>	450,43	478,49	416,22	525,46	597,41
· <i>Amerika</i>	192,21	200,54	161,92	288,03	278,08
· <i>Asya</i>	724,12	942,91	897,27	936,62	993,05
· · <i>Doğu Asya</i>	407,04	372,79	453,51	465,21	578,17
· · <i>Güney ve Orta Asya</i>	214,28	447,98	342,59	376,46	304,72
· · <i>Ortadoğu</i>	70,57	79,83	59,04	62,05	64,8
· <i>Okyanusya</i>	14,37	15,19	14,76	15,97	16,17

Kaynak: OECD verilerinden derlenmiştir.

Güney Kore'nin çok boyutlu dış politika ve RKY politikası izlediği 2000'li yıllara değin RKY'nin dağılımında Asya dışındaki bölgeler önemsenmeyecek düzeyde küçük kalmıştır. 2005'te Güney Kore'nin Paris Deklarasyonu'na katılımı ve kalkınma işbirliği ajansı KOICA'nın yeniden yapılandırılmasından itibaren farklı bölgelere yönelik girişimler başlatılmıştır. Bu dönemden itibaren Güney Kore, öncelik alanlarını Asya ve Afrika olarak tanımlamaya başlamıştır.

Güney Kore'nin RKY'si temelde iki farklı kurum tarafından yürütülür. Dışişleri ve Ticaret Bakanlığı (MOFAT), RKY hibelerini Kore Uluslararası İşbirliği Ajansı (KOICA) aracılığıyla yönetir. Strateji ve Maliye Bakanlığı (MOSF) ise RKY kredilerini Ekonomik Kalkınma İşbirliği Fonu (EDCF) aracılığıyla tahsis eder. Bu nedenle RKY sistemi hem politika oluşturma hem de uygulama açısından oldukça bölünmüştür. İki kurum arasında belirgin bir rekabet ve gerginlik olduğu söylenebilir. Afrika Forumlarını ayrı düzenlemeleri bu gerginliği göstermektedir.⁷⁷

Güney Kore'nin RKY sistemindeki bölünmüş yapı uzun yıllar boyunca devam etmiş ve birçok sorunu beraberinde getirmiştir. Kurumların aralarında koordine olmaması yardım verimliliği ve etkinliğini zayıflatmıştır. Bölünmüş yapı iki bakanlığın ayrı ayrı kendi öncelikleri doğrultusunda politika izlemeleri sonucunu doğurmaktadır. Bölünmüşlük; bütünlüklü bir yardım politikası izleyememe, mü-kerrer yardımlar, DAC yardım normlarına uyum, donör topluluğu ve uluslararası

77 Kim, Eun Mee ve Pil Ho Kim (ed.), *The South Korean Development Experience: Beyond Aid*, Palgrave Macmillan, 2014; Kim, Eun Mee, Jong Ho Kim ve Jae Eun Lee, "Aid Effectiveness and Fragmentation: Changes in Global Aid Architecture and South Korea as an Emerging Donor", içinde Kim, Eun Mee ve Pil Ho Kim (ed.), *The South Korean Development Experience: Beyond Aid*, Palgrave Macmillan, 2014, s. 101-122.

kuruluşlarla koordine olamama gibi sorunlara yol açmıştır. Örneğin, hibelerin hacmini ve RKY oranını artırma konusunda koordinasyonsuzluk mevcuttu. Sistemi MOFAT liderliğindeki KOICA şemsiyesi altında tek bir RKY ajansı kurmak için reform etme fikri uzun süredir gündemdeydi.⁷⁸

Bölünmüşlük sorununa bir çözüm arayışı olarak, Güney Kore 2010 yılında Uluslararası Kalkınma İşbirliği Çerçeve Yasası'nı kabul etmiştir. Bu yasanın amacı, ülkenin kalkınma işbirliği politikalarını koordine etmek ve hibeler ile krediler arasındaki dengeyi sağlamak için kapsamlı bir yasal çerçeve oluşturmaktır.⁷⁹ Ayrıca, Güney Kore'nin RKY'sinin genel yönetimini ve politika koordinasyonunu geliştirmekle görevli Uluslararası Kalkınma İşbirliği Komitesi (Committee for International Development Cooperation, CIDC) kuruldu. Ancak, bu yasa kurumsal bölünmüşlüğe çözüm getirmeye yönelik önemli bir adım olsa da, uygulamada bazı engellerle karşılaşıldı. CIDC, RKY faaliyetlerinde yer alan çeşitli bakanlıkların ve kurumların koordinasyonu için yaptırım gücü ve yetkiden yoksundu. Kurumlar da özerk politikalar izleme eğiliminde olduğundan girişim başarısız olmuştu. Ancak Güney Kore, CIDC'yi revize ederek DAC standartlarında bir kurumsal yapı oluşturdu.⁸⁰

Tablo 5'te görüleceği üzere, Güney Kore'nin RKY'si; sağlık, eğitim, yönetim, tarım ve altyapı gibi sektörler etrafında yoğunlaşmıştır. Güney Kore ayrıca, teknik yardım ve uzmanlık desteği sağlayarak gelişmekte olan ülkelerdeki kamu ve özel sektör kapasitelerinin geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır.

Güney-Güney İşbirliği ve yükselen donörlerin ortak özelliği olan teknik destek, altyapı yatırımları ve ticaret önceliği Güney Kore için de geçerlidir. Güney Kore'nin kalkınma yardımı politikaları, "deneyim paylaşımı" ve "gelişen ekonomilere destek" ilkelerine dayandırılmaktadır. Güney Kore'nin kendi kalkınma deneyimlerinden dersler çıkararak, gelişmekte olan ülkelerle bu deneyimleri paylaşması, kalkınma işbirliği politikalarının merkezinde yer almaktadır. Güney Kore, kalkınma yardımlarını sağlarken, kendi kalkınma modelini diğer ülkelere örnek olarak sunmaktadır.⁸¹

78 Kim, Sung-Hoon, "Korea in Africa: A Missing Piece of the Puzzle", 2013; Kim, Eun Mee, Jong Ho Kim ve Jae Eun Lee, "Aid Effectiveness and Fragmentation: Changes in Global Aid Architecture and South Korea as an Emerging Donor", içinde Kim, Eun Mee ve Pil Ho Kim (ed.), The South Korean Development Experience: Beyond Aid, Palgrave Macmillan, 2014, s. 101-122.

79 OECD, OECD Development Co-operation Peer Reviews: Korea 2024, OECD Publishing, Paris, 2024.

80 OECD, OECD Development Co-operation Peer Reviews: Korea 2024, OECD Publishing, Paris, 2024.

81 KOICA, KOICA Annual Report 2020, Korea International Cooperation Agency, 2020.

Güney Kore'nin kalkınma modelinde belirgin olarak öne çıkan söylem bilgi paylaşımıdır.⁸² Güney Kore, kendi hızlı kalkınma sürecine vurgu yaparak teknik işbirliği, kapasite geliştirme ve altyapı inşaatı ile gelişmekte olan ülkelerin kalkınma süreçlerini desteklediğini belirtmektedir.⁸³ Güney Kore'nin bu *deney ile ispatlanmış* kalkınma modeli, hem alıcı ülkeler hem de donör ülkeler tarafından ilgi çekmekte, çeşitli uluslararası forumlarda konu edilmektedir.

Bu bağlamda Kore Bilgi Paylaşım Programı, kalkınma işbirliği faaliyetlerinde özellikle öne çıkarılmaktadır. Bilgi sermayeden daha önemlidir vurgusuyla önemli olanın kalkınmaya götüreceği bilgi ve teknolojiye sahip olmak olduğu belirtilmektedir. Burada, diğer donörlerin alıcılara sunmadığı kalkınma deneyimi faktörü Güney Kore'nin kalkınma yardımı modelini ayırt edici kılmaktadır.⁸⁴

Tablo 5. Kore'nin Son 5 Yıllık RKY'sinin Sektörel Dağılımı (milyon dolar)

Sektör	2018	2019	2020	2021	2022
Tüm sektörler	967,92	1.251,74	1.512,45	1.734,50	2.030,37
· Sosyal altyapı ve hizmetler	447,26	544,59	744,8	754,58	936,21
· · Eğitim	177,03	165,5	215,88	195,52	209,75
· · Sağlık	94,38	145,66	256,94	270,87	333,72
· · Nüfus ve Üreme Sağlığı	10,81	12,01	38,3	32,05	34,21
· · Su ve sanitasyon	34,38	71,69	39,5	71,39	58,1
· · Devlet kurumları ve sivil toplum	90,26	113,54	167,93	171,22	224,25
· · Diğer sosyal altyapı ve hizmetler	40,41	36,19	26,24	13,53	76,17
· Ekonomik altyapı ve hizmetler	64	96,91	129,31	189,1	179,68
· · Ulaşım	12,82	41,3	56	71,34	48,66
· · İletişim	18,18	18,57	12,5	23,7	23,5
· · Enerji	23,36	30,87	43,21	62,35	72,05
· · Bankacılık ve finans	7,09	2,62	6,52	6,59	1,94
· Üretim sektörleri	121,76	182,83	199,74	340,06	320,52
· · Tarım, ormancılık ve balıkçılık	85,06	119,02	154	267,89	261,31
· · Sanayi, maden ve inşaat	25,19	50,54	34,99	54,91	54,92
· · Ticaret politikaları ve düzenlemeleri	8,89	9,49	6,42	12,14	2,87
· · Turizm	2,61	3,78	4,33	5,12	1,43
· İnsani yardım	106,11	110,4	143,34	138,35	146,65
· · Acil yardım	93,05	85,93	114,62	128,56	136,63
· · Afet sonrası yeniden inşa ve rehabilitasyon	9,55	17,98	4,76	6,19	6,15
· · Afet önleme	3,52	6,49	23,96	3,6	3,86

Kaynak: OECD verilerinden derlenmiştir.

82 KOICA, KOICA Annual Report 2020, Korea International Cooperation Agency, 2020.

83 Watson, Iain, "Governments and NGOs in Asian Overseas Development Assistance: Assessing South Korea's Model of Foreign Aid", *Asian Studies Review*, C. 36, No. 1 (2012), s. 79-103.

84 Kim, Eun Mee, Jong Ho Kim ve Jae Eun Lee, "Aid Effectiveness and Fragmentation: Changes in Global Aid Architecture and South Korea as an Emerging Donor", içinde Kim, Eun Mee ve Pil Ho Kim (ed.), *The South Korean Development Experience: Beyond Aid*, Palgrave Macmillan, 2014, s. 101-122.

Yine eğitim konusu bilgi ve teknik işbirliği ile paralel yürütülmektedir. Güney Kore'nin eğitim alanındaki RKY faaliyetleri teknik ve mesleki eğitim ile yükseköğretime yoğunlaşmakta, temel eğitim geri planda kalmaktadır. Bu durum ekonomik kalkınmanın insani kalkınmaya öncelendiği ve SKH'ye uygun olmadığı yönünde eleştirilmektedir.⁸⁵ Paralel şekilde mesleki ve teknik eğitimden sorumlu olan Ekonomi ve Maliye Bakanlığı, temel eğitimden sorumlu olan Eğitim Bakanlığı'na göre süreçlerde daha ön plandadır.⁸⁶

Güney Kore'nin kalkınma işbirliği faaliyetleri çevresel sürdürülebilirlik konusunda da öne çıkmaktadır. Güney Kore, uluslararası forumlarda yeşil büyüme ve çevre tartışmalarına liderlik etmektedir.⁸⁷ KOICA, gelişmekte olan ülkelerde çevre dostu projeleri destekleyerek, temiz enerjiye geçiş ve sürdürülebilir tarım gibi alanlarda çalışmalar yürütmektedir. Ayrıca Güney Kore, Paris Anlaşması çerçevesinde taahhüt ettiği hedeflere ulaşmak için kalkınma yardımlarını bu yönde kullanmaktadır. Bu durum Güney Kore'nin politikalarının geleneksel donörlerin küresel kamu malları ve çevre konularındaki yaklaşımlarıyla oldukça uyumlu olduğunu göstermektedir.

Tablo 5'te sunulan Güney Kore'nin RKY'sinin sektörel dağılımları incelendiğinde en büyük payların sağlık, eğitim, üretim sektörleri ve devlet kurumlarına aktarıldığı görülmektedir. Bu sektörlerin bazıları sosyal altyapı ve hizmetler kategorisinde olduğundan geleneksel donörlerin anlayışıyla paralellik gösterdiği söylenebilir. Üretim sektörlerine yönelik RKY'nin büyük ölçüde tarım, ormancılık ve balıkçılık alt kategorilerinde yoğunlaştığı; buna karşın sanayi, madencilik ve inşaat sektörlerine yönelik desteklerin daha sınırlı kaldığı görülmektedir. Benzer şekilde ekonomik altyapılara yönelik RKY'nin beş yıllık periyod içerisinde yaklaşık üç katına çıkmış olması dikkat çekicidir. Altyapı yatırımları ağırlıklı olarak ulaşım ve enerji sektörlerine gitmiştir. Çeşitli yazarlar tarafından ulaşım ile ilgili yatırımlar, yatırım yapılan bölgenin küresel piyasaya açılması ve ekonomik büyüme yoluyla insani ve ekonomik kalkınmanın sağlanmasıyla ilişkilendirilse de, enerji ve ulaşım genellikle donör ülkenin ekonomik çıkarlarıyla ilişkilendirilmektedir.⁸⁸ Sektörel

85 Chung, Bong Gun, "The Korean Model of ODA: A Critical Review of Its Concept and Practices Reflected in Educational ODA", *Post-Education-For-All and Sustainable Development Paradigm: Structural Changes with Diversifying Actors and Norms*, International Perspectives on Education and Society, C. 29 (2016), s. 241-267.

86 Age.

87 Watson, Iain, *Foreign Aid and Emerging Powers: Asian Perspectives on Official Development Assistance*, Routledge, Taylor & Francis Group, London, 2014.

88 Yoon, Mi Young ve Chung-in Moon, "Korean Bilateral Official Development Assistance to Africa Under Korea's Initiative for Africa's Development", *Journal of East Asian Studies*, C. 14, No. 2 (2014), s. 279-301; Kim, Jiho ve James Garland,

dağılım değerlendirildiğinde Güney Kore'nin geleneksel ve yükselen donörlerin yardım tiyolojilerinin bir karışımı olduğu söylenebilir.

Güney Kore'nin tüm RKY'sinde yatırım projeleri toplam RKY'nin önemli bir kısmını oluşturmaktadır (bkz Tablo 5). Hem sosyal altyapılara hem de ekonomik altyapılara yönelik RKY sağlandığı görülmektedir. Güney Kore'nin kalkınma sürecinde hibelerden ziyade imtiyazlı krediler başarıya ulaşılmasını sağlamıştır.⁸⁹ Ülke sahipliğiyle birlikte imtiyazlı kredilerin stratejik kullanılması kalkınma sürecinin temel belirleyicisi olmuştur. Donör olarak sağladığı RKY içinde de hibelere kıyasla imtiyazlı kredilerin oranı oldukça yüksektir.⁹⁰

Güney Kore'nin RKY'sinin iki taraflı ve çok taraflı RKY olarak dağılımına bakıldığında, büyük oranda iki taraflı RKY sağlandığı görülmektedir.⁹¹ Bahsedildiği gibi çok taraflı RKY geleneksel donörlerin genel olarak benimsediği bir yoldur. Yükselen donörler ise çok taraflı kurumlarda temsiliyetinin sınırlı olması ve iki taraflı RKY ile çıkarlarını ve görünürlüklerini daha fazla sağlama imkanı bulunması sebebiyle çok taraflı RKY'yi daha az tercih etmektedir. Bu çerçevede Güney Kore'nin çok taraflı RKY'sinin görece sınırlı kalması, çıkar ve görünürlük arayışının bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Ancak Güney Kore'nin çok taraflı RKY'sinde özellikle çevre önceliği gibi geleneksel mimaride öncelik verilen fonların yer alması Güney Kore'nin hem geleneksel hem de yükselen olarak ikili donör kimliğinin bir etkisi olarak görülebilir.

Güney Kore'nin 2006 sonrası yoksulluğun azaltılmasına özel olarak odaklandığı hem Güney Kore kurumları hem de çeşitli yazarlar tarafından belirtilse de; RKY politikasının ağırlıklı olarak bağlı yardımlar ve imtiyazlı kredilere dayanması nedeniyle eleştiriler almaktadır.⁹² Bağlı yardımların azaltılması konusunda uluslararası bir anlayış olmasına rağmen Güney Kore'nin halen yüksek oranda bağlı yardım uygulaması, çıkar odaklı politikalar yürüttüğü yönünde değerlendirilmektedir. İmtiyazlı krediler ise, kalkınma ve ülke sahipliğiyle ilintili olarak Güney Kore'nin kendi kalkınma sürecinde kritik faktör olarak olumlu değerlendirilmesine

"Development Cooperation and Post-Colonial Critique: An Investigation into the South Korean Model", *Third World Quarterly*, C. 40, No. 7 (2019), s. 1246-1264.

89 Kim, Eun Mee ve Pil Ho Kim (ed.), *The South Korean Development Experience: Beyond Aid*, Palgrave Macmillan, 2014.

90 Ayrıntılı bilgi için OECD veri tabanı: [https://data-explorer.oecd.org/?lc=en&fs\[0\]=Topic%2C1%7CDevelopment%23DEV%23%7COfficial%20Development%20Assistance%20%28ODA%29%23DEV_ODA%23&pg=0&fc=Topic&bp=true&snb=27](https://data-explorer.oecd.org/?lc=en&fs[0]=Topic%2C1%7CDevelopment%23DEV%23%7COfficial%20Development%20Assistance%20%28ODA%29%23DEV_ODA%23&pg=0&fc=Topic&bp=true&snb=27)

91 Agy.

92 Kim, Eun Mee ve Pil Ho Kim (ed.), *The South Korean Development Experience: Beyond Aid*, Palgrave Macmillan, 2014.

karşın, alıcıların sürekli olarak yüksek borç yüküyle karşı karşıya olması bakımından eleştiriler almaktadır.⁹³

Karşılaştırmalı Değerlendirme: Geleneksel ve Yükselen Donör Kimliklerinin Melezleşmesi

Birleşik Krallık ve Güney Kore, kalkınma yardımı alanında farklı tarihsel arka planlara ve donör kimliklerine sahip iki ülkedir. Birleşik Krallık, klasik anlamda geleneksel bir donör olup kalkınma işbirliği mimarisinin kurucularından biridir. Güney Kore ise yakın geçmişe kadar yardım alıcısı konumunda iken, son yıllarda yükselen bir donör olarak mimariye dahil olmuştur. Bu iki ülkenin kalkınma yardımı politikaları incelendiğinde, hem ayrıştıkları hem de kesiştikleri birçok alan bulunmaktadır.

Kalkınma yardımları devletlerin siyasal, ekonomik ve stratejik bölgesel ve küresel hedeflerini gerçekleştirmek üzere kullanılan etkili politika araçlarıdır. Devletlerin hedefleri dönemsel olarak değişebileceği gibi yardım politikaları da farklı görünüm elde edebilir. Bu bağlamda Birleşik Krallık ve Güney Kore'nin yardım politikaları tarihsel süreçte farklı öncelikler ve yönelimler göstermiştir. Ancak her iki ülkenin de kalkınma işbirliği faaliyetlerinin arkasında çeşitli pragmatik faktörler olduğu açıktır. Birleşik Krallık'ın kalkınma yardımları tarihsel olarak eski sömürgelerle siyasal ve ekonomik ilişkilerini sürdürme, küresel etki alanını genişletme ve dış politikada yumuşak güç üretme amacı taşımaktadır. Güney Kore açısından ise kalkınma yardımları, diplomatik tanınırlık, Kuzey Kore tehdidine karşı uluslararası meşruiyet arayışı ve bölgesel kalkınma hedefleriyle başlatılmıştır.

Birleşik Krallık'ın kalkınma yardımları geleneksel donör kimliğine uygun bir şekilde özgeci söylemlerle küresel ölçekte sürdürülmüştür. Ancak bu söylemlerin gerisinde yardımların siyasal, ekonomik ve güvenlik çıkarlarıyla bağlantılı olduğu birçok yazar tarafından belirtilmektedir. Bu çerçevede dekolonizasyon, Soğuk Savaş jeopolitiği, Soğuk Savaş sonrası tek kutupluluk ve Teröre Karşı Savaş dönemlerde farklı önceliklerin domine ettiği yardım politikalarının olduğu söylenebilir. Benzer şekilde Soğuk Savaş yıllarında siyasal ve güvenlik saikleriyle başlatılan Güney Kore yardımları yıllar içerisinde ekonomik ve ticari çıkarlarla yeniden şekillenmiştir. Yardımlar Güney Kore'nin hızlı ekonomik büyümesinin getirdiği ihtiyaçlara cevap verecek şekilde; başta doğal kaynaklar ve pazarlara

93 Watson, Iain, "Global Korea: Foreign Aid and National Interests in an Age of Globalization", *Contemporary Politics*, C. 17, No. 1 (2011), s. 53-69.

erişim, Güney Kore ile ilişkili altyapı yatırımları gibi Güney Kore'nin ekonomik çıkarlarına uyumlu olarak gerçekleştirilmektedir.

Küresel siyaset ve ekonomideki güç dağılımı ve değişen koşullar her iki devletin de kendi çıkarlarını gerçekleştirmeye yönelik yeni strateji ve roller aramasına sebep olmuştur. Birleşik Krallık eski bir sömürgeci güç ve küresel sistem içerisinde eski bir hegemon olarak yerleşik uluslararası kurumlarda ve uluslararası toplumda ayrıcalıklı bir temsiliyet ve sistemik güce sahiptir. Bu açıdan küresel siyaset ve ekonominin önde gelen devletlerinden birisidir. Güncel koşullarda karşı karşıya kaldığı siyasal ve ekonomik sınamaları bertaraf ederek küresel pozisyonunu restore etmeyi hedeflemektedir. Bu çerçevede Birleşik Krallık; Rusya, Çin, Brexit ve küresel ticaret bağları başta olmak üzere karşı karşıya olduğu sınamalara karşı siyasal ve ekonomik gücünü arttırmayı, dönüşen küresel sistemde ve küresel ve bölgesel politikada belirleyici ve saygın bir pozisyon elde etmeyi amaçlamaktadır. Bu minvalde Brexit sonrası dönemde tüm politikalarını yeniden kurgulamış ve Global Britain (Küresel Britanya) stratejisini ilan etmiştir.

Güney Kore ise yükselen bir güç olarak küresel sistemde yeni bir aktördür. Başlangıçta baskın bir şekilde Kuzey Kore tehdidi karşısında bölgesel güvenlik, siyasi ve ekonomik ilişkiler kurma hedefleri, 21. yüzyılda küresel düzeyde yeni bir rol arayışı ile yeniden şekillenmiştir. Bu bağlamda Güney Kore, ekonomik kalkınmasının yanında küresel etkisini arttıracak bir açılım stratejisi uygulamaya başlamıştır. Bu çerçevede çeşitli yeni bölgesel ve küresel politikalar uygulama, uluslararası forum ve örgütlerde daha fazla rol alma ve kapsamlı bir uluslararası tanıtım programı yollarını izleyen Güney Kore, Küresel Kore (Global Korea) ismiyle cisimleşen küresel bir açılım gerçekleştirmiştir. Küresel Kore stratejisi, Güney Kore'nin küresel ekonomik ve siyasal sistemde daha etkin bir role sahip olmasını temin etmek üzere çeşitli siyasi, ekonomik, kültürel ve benzeri alanlarda yürüttüğü çok yönlü bir politika setidir. Güney Kore'nin dünyaya açılma politikası çok boyutlu dış politikası ve kamu diplomasisi ile eşgüdümlü olarak yürütülmektedir. Bu süreçte ortaya çıkan Kore markası yükselişini sürdürmektedir. Güney Kore'nin küresel imajının oluşturulmasında sivil toplum da süreçlere dahil edilmiştir. Bu yönüyle kamu, özel sektör ve sivil toplumun içerisinde olduğu çok boyutlu bir açılım gerçekleştirilmektedir.

Bu bağlamda her iki devletin benimsedikleri roller, söylemler ve normlar farklılaşmaktadır. Birleşik Krallık tarihsel süreçte Batılı bir büyük güç olarak geleceksel Batılı paradigmaya uyumlu söylemler ve politikalar geliştirmiştir. Kalkınma

yardımları bağlamında geleneksel donörlere uygun bir şekilde özgeci söylemler gerisinde gerçekleştirilen çıkarlar, DAC normları ve hiyerarşik kalkınma yardımı anlayışı çerçevesinde faaliyetlerini sürdürmüştür. 2010’lu yıllardan itibaren ise değişen koşullara paralel bir şekilde benimsediği rol ve söylemleri değiştirmiştir.

Brexit sonrası dönemde küresel bir aktör olarak siyasal, ekonomik, askeri, diplomatik vb. birçok alanda etkinliğini sürdürmeyi amaçlayan Birleşik Krallık kendini “yardım süper gücü”, “küresel ticaret ortağı” ve “kalkınma ortağı” olarak tanımlamaya başlamıştır. “Global Britain” vizyonu çerçevesinde Birleşik Krallık, kalkınma yardımlarını dış politikasının ekonomikleştirilmesi sürecine entegre ederek hem küresel ticaret hem de jeopolitik etki alanını genişletmeyi hedeflemektedir. Brexit sonrası dönemde yeni ticaret anlaşmaları ve serbest piyasa savunuculuğu ile küresel ekonomik aktör rolünü üstlenen Birleşik Krallık, kalkınma yardımlarını artık bir ahlaki yükümlülükten ziyade stratejik bir dış politika aracı olarak açıkça kullanmaktadır. 2010’lu yıllarda kalkınma işbirliği mimarisinde yaşanan dönüşüme paralel bir şekilde Birleşik Krallık, kalkınmayı yardımın ötesinde yatırım ve özel sektör finansmanı olarak değerlendirmeye başlamıştır. Bu çerçevede, yardım yerine ticareti önceleyen, özel sektör temelli kalkınma modelini teşvik eden bir anlayışı benimsenmektedir. Bu doğrultuda girişimciliği destekleyen, doğrudan yabancı yatırımları öne çıkaran, dijitalleşme, finans ve yenilenebilir enerji gibi alanlarda hem kalkınma hedeflerine hem de İngiliz şirketlerine katkı sağlayan politikalar uygulanmaktadır. Özel sektör destekli projeler ve British International Investment (eski CDC Group) aracılığıyla yatırım ve kalkınma finansmanı ön plana çıkarılmaktadır. Böylece, klasik ahlaki donörlük anlayışından uzaklaşarak, stratejik, ekonomik ve normatif boyutları harmanlayan daha esnek bir donör tipolojisi ortaya koymaktadır.

Güney Kore’nin donör kimliği, geleneksel DAC normlarına sadık kalsa da, yükselen donörlere özgü pragmatizm ve ekonomik çıkar temelli esneklikle harmanlanmıştır. Yardım faaliyetlerini ve kurumsal yapısını DAC normlarına ve standartlarına uygun hale getirmiştir. Çok taraflı kuruluşlara kısmi de olsa katılımı ve geleneksel mimarinin öncelediği bazı alanlarda faaliyet göstermesi bakımından da geleneksel mimarinin bir parçasıdır. Bunun yanında, bağlı yardımlar, özel sektör destekli altyapı yatırımları, kredi mekanizmaları ve kamu-özel ortaklıkları aracılığıyla Güney Kore şirketlerinin dış pazarlara erişimi desteklenmektedir. Bu doğrultuda, kalkınma yardımları aynı zamanda ekonomik diplomasi aracı olarak değerlendirilmekte, özellikle Asya-Pasifik ve Afrika’da stratejik iş birlikleriyle

bölgesel etki alanı genişletilmektedir. Güney Kore'nin Eximbank aracılığıyla yönettiği EDCF (Economic Development Cooperation Fund) gibi araçlar, altyapı ve enerji gibi sermaye yoğun alanlara yönelik proje finansmanında kullanılmakta; bu da ülkenin yardımı yalnızca yardım değil, yatırım temelli bir kalkınma anlayışıyla sunduğunu göstermektedir. Güney Kore'nin bu yaklaşımı, onu hem geleneksel hem de yükselen donör unsurlarını bünyesinde barındıran “melez” bir kalkınma aktörü haline getirmiştir.

Birleşik Krallık, uzun yıllar boyunca kalkınma yardımlarında yoksullukla mücadele ve küresel eşitsizlikleri azaltma temalarına odaklanarak; insan hakları, demokrasi, hukukun üstünlüğü, cinsiyet eşitliği ve çevresel sürdürülebilirlik gibi liberal normları öncelikli kabul etmiştir. DFID döneminde bu normatif çerçeve, yardım politikalarının meşruiyet temelini oluşturmuştur. Ancak 2010'lardan itibaren özellikle güvenlik, göç ve ticaret ile ilgili kaygılar ön plana çıkmış, söylem “yardımın ulusal çıkarlarla uyumlu olması gerektiği” yönünde evrilmiştir. Güney Kore ise kalkınma yardımlarında daha çok insani kalkınma, toplumsal dayanışma, kapasite geliştirme, eğitime erişim, sağlık hizmetleri ve teknik bilgi aktarımı gibi değerleri öncelemektedir. Söylem düzeyinde daha çok deneyim paylaşımı, insan merkezli kalkınma ve teknik işbirliği ifadelerine rastlanır. Güney Kore'nin yaklaşımı daha deneyim temelli, kolektif ilerlemeye dayalı ve karşılıklı öğrenme odaklıdır. Bu nedenle normatif çerçevesi, Batılı liberal normlardan ziyade kendi kalkınma tecrübesinin çıktıları olan pratik değerlere dayanır. Batılı donörlerin sahip olduğu normatif üstünlük söyleminden uzak durarak, daha yatay, dayanışmacı, eşitlikçi ve ortaklık temelli bir dil benimser. Güney Kore'nin söylemi, Güney-Güney İşbirliği ilkeleriyle uyumlu olarak ahlaki üstünlükten çok birlikte kalkınma fikrine dayanır.

Birleşik Krallık, geleneksel donör kimliğine uygun olarak uzun süre hibe temelli yardımlar, çok taraflı kurumlar aracılığıyla destek, STK'larla işbirliği, politika diyalogu, koşullu destek ve sektörel bütçe desteği gibi yöntemler kullanmıştır. Ancak son dönemde kalkınma yardımları, özellikle yatırım destekli finansman, özel sektör ortaklıkları, British International Investment gibi araçlarla donatılarak donör çıkarına entegre olmuş araçlara evrilmiştir. Yardım mekanizmaları giderek daha ticari ve stratejik hale gelmiştir. Güney Kore ise karma finansman, teknik işbirliği projeleri, uzman gönderimi, eğitim programları, altyapı desteği ve bilgi paylaşımı gibi yöntemleri önceliklendirmektedir. KOICA, Eximbank (EDCF) ve KSP aracılığıyla hem klasik hibeleri hem de proje kredilerini kullanmaktadır.

Güney Kore'nin yöntemi “öğreten donör” rolünü somutlaştırmak üzere kurgulanmış ve bilgi transferine dayalıdır. Bu bağlamda, Güney Kore'nin operasyonel tercihleri daha çok pratik, ihtiyaç odaklı ve kurumsal kapasiteye dönük niteliktedir.

Sonuç olarak, son yirmi yılda kalkınma mimarisi, aktörlerin çeşitliliği ve araçların çeşitlenmesiyle dönüşüm sürecine girmiştir. Bu bağlamda hem Birleşik Krallık hem de Güney Kore, kalkınma işbirliği politikalarında önemli revizyonlar gerçekleştirmiştir. Birleşik Krallık, DAC'ın kurucu üyelerinden biri olarak kalkınma işbirliğinin norm üreticisi olmuş; uzun yıllar geleneksel donör kimliğinin yapıtaşlarından birini oluşturmuştur. DFID'in kurulması, yardımın dış politikadan ayrışması açısından önemli bir dönemdir. Ancak son 15 yılda bu geleneksel yapı aşınmış, normatif düşünün yerini güvenlik, dış politika ve ekonomik çıkarlarla bütünleşen bir yaklaşım almıştır. Bu durum, Birleşik Krallık'ın geleneksel donör kimliğinden uzaklaştığını ve kısmen yükselen donörlerin araçsallaştırıcı yönlerine yaklaştığını göstermektedir. Yani, söylemde süreklilik, uygulamada ise kısmi bir kopuş söz konusudur. Güney Kore ise tarihsel olarak yardım alan bir ülke olduğu için geleneksel donör kimliğine dışarıdan ve sonradan katılmıştır. DAC'a 2010'da üye olan Güney Kore, yapısal olarak bu norm sistemine entegre olurken, içerik olarak yükselen donörlerle benzerlik göstermeye devam etmiştir. Özellikle Çin gibi donörlerle karşılaştırıldığında daha şeffaf, kurumsal ve hesap verebilir bir yapı sunsa da, Güney Kore yardımlarında özel sektör destekli kredi mekanizmaları, pragmatik hedefler ve karşılıklılık ilkesi belirgindir. Bu durum, Güney Kore'yi “melez donör” konumuna yerleştirir. Yani Güney Kore için donörlükte kopuştan çok, eş zamanlı süreklilik ve esnek uyarlama hakimdir.

Normatif düzeyde, yükselen donörlerin “eşitlik”, “ortaklık” ve “koşulsuzluk” söylemleri geleneksel donörlerin diskurunu etkilemiş; Birleşik Krallık da bu söylemleri kısmen benimseyerek “kalkınma ortağı”, “karşılıklı çıkar” gibi kavramları ön plana çıkarmaya başlamıştır. Güney Kore ise, hem DAC normlarına uyum sağlamış hem de Güney-Güney işbirliği söylemini muhafaza etmiştir. Operasyonel düzeyde ise, modalite çeşitlenmesi öne çıkmaktadır. Birleşik Krallık, DFID'nin FCDO'ya entegrasyonu sonrasında kalkınmayı yatırım ve ticaretle iç içe düşünmeye başlamış, BII ve UKEF gibi kurumlarla altyapı finansmanı ve karma finansman projelerine yönelmiştir. Güney Kore ise KOICA ve EDCF üzerinden kredi bazlı, teknik uzmanlık transferine dayalı bir model geliştirmiştir. Her iki ülke de kamu-özel ortaklıkları, bağlı yardımlar ve ticaretle entegre yardım biçimlerini

artırarak klasik hibe modelinin dışına çıkmıştır. Çok taraflılık bağlamında, Birleşik Krallık çok taraflı kuruluşlara yüksek oranda destek vermeyi sürdürürken, Güney Kore iki taraflı projelerle öne çıkmakta ve GPEDC, UNDCF gibi çok taraflı forumlara aktif katılım göstermektedir. Her iki ülke de kalkınma yardımı ölçümünde TOSSD sistemine aşamalı olarak entegre olmaktadır. Bu sistem, yalnızca RKY değil, kalkınma amacı taşıyan tüm akışları kapsayarak daha geniş bir etki değerlendirmesi sunmaktadır. Bu gelişmeler, her iki ülkenin de klasik rollerinden çıkarak daha esnek, çok yönlü ve rekabetçi bir kalkınma aktörüne dönüştüğünü, geleneksel ve yükselen donör özelliklerinin giderek melezleştiğini göstermektedir.

Sonuç

Son yirmi yılda uluslararası kalkınma işbirliği mimarisi, hem aktör sayısının artışı hem de normatif ve operasyonel yapıların çeşitlenmesiyle birlikte derin bir dönüşüm sürecine girmiştir. Özellikle Çin, Hindistan, Brezilya, Türkiye ve Güney Afrika gibi yükselen donörlerin sahneye çıkışıyla geleneksel olarak OECD-DAC çerçevesinde tanımlanan kalkınma rejimi normatif ve yapısal düzeyde sorgulanmaya başlamıştır. Bu yeni aktörlerin söylem, yöntem ve motivasyonları, donör-alıcı ilişkilerinin doğasını yeniden şekillendirmiş; geleneksel donörlerin normatif tekeli kırılmaya başlamıştır. Yardım mimarisi artık hiyerarşik ve Batı merkezli bir yapıdan, çok aktörlü, çok düzeyli ve melez özellikler taşıyan bir yapıya evrilmiştir.

Bu çalışmada, yükselen donörlerin kalkınma işbirliği mimarisine etkileri hem söylemsel hem de pratik düzeyde analiz edilmiş; mevcut paradigmayı ne ölçüde zorladıkları ya da dönüştürdükleri Birleşik Krallık ve Güney Kore örnekleri üzerinden incelenmiştir. Güney-Güney İşbirliği ilkeleri temelinde şekillenen alternatif donörlük anlayışı, içişlerine karışmama, eşit ortaklık ve karşılıklı fayda gibi normları öne çıkararak, Batılı donörlerin dayattığı koşulluluk mekanizmalarına meydan okumuştur. Aynı zamanda yükselen donörlerin öncülüğünde yeniden önem kazanan ekonomik sektörler ve büyümeye odaklı faaliyetler, geleneksel donörleri rekabetçi ortama uyum sağlamak adına politika revizyonlarına zorlamıştır. Geleneksel donörler, yükselen aktörlerin meydan okumalarına cevap vermek zorunda kalmış; bu da kalkınma yardımının amacını, içeriğini ve uygulama biçimlerini yeniden şekillendirmiştir.

Birleşik Krallık ve Güney Kore'nin geleneksel ve yükselen donör tiplerine temelde oldukça uyumlu söylemler ve politikalar geliştirdikleri görülmektedir.

Birleşik Krallık başlangıçtan itibaren genel eğilimlerin normatif ve operasyonel düzeyde hem belirleyicisi hem de uygulayıcısı olarak geleneksel mimarinin önemli bir temsilcisi olmuştur. Güney Kore ise yükselen donörlere özgü söylem ve uygulamalarla işbirliği faaliyetlerine başlamıştır. Ancak son dönemde her iki ülkenin de diğer donör grubuna yaklaşan söylem ve uygulamaları olduğu görülmektedir. Birleşik Krallık'ın son dönemde yükselen donörlerin bazı söylemlerini (karşılıklı fayda, ortaklık) ve uygulamalarını (altyapı yatırımları, karma finansman, ticaret ve yatırım) kalkınma yardımları bağlamında benimsediği açıkça görülmektedir. Güney Kore'nin ise DAC ve diğer çok taraflı forumlara katılım, bunların ön görüldüğü çerçevelere uyum ve çevre gibi öncelik verilen alanlara odaklanan politikalarla geleneksel mimariye entegre olduğu görülmektedir. Bu açıdan geleneksel ve yükselen donör politikalarının birbirine yaklaşma eğiliminde olduğu değerlendirilebilir.

Karşılaştırmalı analiz sonucunda, her iki ülkenin de kalkınma yardımlarını sadece insani ya da özgeci nedenlerle değil, aynı zamanda stratejik, ekonomik ve jeopolitik saiklerle yönlendirdiği görülmüştür. Bulgular, kalkınma işbirliğinin artık sabit normatif çerçevelerle tanımlanamayacak kadar esnek, çok katmanlı ve stratejik bir alan haline geldiğini göstermektedir. Birleşik Krallık, tarihsel olarak sahip olduğu normatif liderlik rolünü korumaya çalışmakla birlikte, değişen jeopolitik ve ekonomik koşullara uyum sağlamak adına yardım politikalarını ekonomik diplomasi ve dış politika stratejileriyle entegre etmektedir. Güney Kore ise, hem DAC'ın normatif yapısına entegre olmuş, hem de Güney-Güney İşbirliği söylem ve yöntemleri çerçevesinde kurduğu ortaklıklarla çıkarlarını gerçekleştiren melez bir aktör olarak özgün bir pozisyon edinmiştir.

Mevcut mimarinin dönüşümü geleneksel donörlerin değişen söylem ve politikalarıyla somutlaşmaktadır. Geleneksel donörlerin özgeciliğin arkasına gizlenmiş çıkar arayışlarını artık meşru bir şekilde ifade etmeleri, karşılıklı fayda ve ortaklık söylemini öne çıkarmaları ve kalkınma anlayışı ve değerler konusunda tek doğruluk ve belirleyicilik rollerinin sarsılması normatif düzeyde yaşanan dönüşümü ortaya koymaktadır. Uygulama düzeyinde ise yardımların yatırım ve ticaretle ilişkilendirilerek değerlendirilmesi; üretim ve altyapı gibi sektörlerle yeniden odaklanılması; özel sektör, sivil toplum ve devletin işbirliğiyle yürütülen karma finansman modellerinin öne çıkması, kalkınma işbirliği anlayışında belirgin bir dönüşüme işaret etmektedir. Bunlar, kalkınma paradigmasındaki bilgi ve iktidar ilişkisinin kırılması açısından önemli bir göstergedir.

Sonuç olarak, kalkınma işbirliği alanı artık yalnızca Batılı ülkelerin normatif liderliğinde ilerleyen bir sistem olmaktan çıkmakta; küresel güç dağılımındaki değişimlerle paralel olarak daha çoğulcu, rekabetçi ve melez bir yapıya dönüşmektedir. Yükselen donörlerin söylem ve pratikleri, geleneksel donörleri yeniden konumlanmaya zorlamakta, bu da donörlük anlayışının statik değil, dönüşebilir bir olgu olduğunu ortaya koymaktadır. Uluslararası kalkınma mimarisi, bu yeni dönemde çok daha çoğulcu, esnek ve müzakereye açık bir yapıya evrilmektedir. Geleneksel donörler ile yükselen aktörler arasındaki sınırlar bulanıklaşmakta; normatif öncülük, uygulama esnekliği ve finansal araçlar arasındaki ayrımlar giderek iç içe geçmektedir. Bu bağlamda, yeni kalkınma düzeninin yalnızca yeni aktörlerle değil, aynı zamanda yeniden tanımlanan değerlerle ve uyarlanabilir stratejilerle inşa edildiğini görülmektedir. Gelecekte daha kapsayıcı, etkili ve meşru bir kalkınma işbirliği sisteminin oluşması için, geleneksel ve yükselen donörlerin karşılıklı öğrenmeye ve dönüşüme açık bir yaklaşımla, normatif uzlaşıları, uygulama modalitelerini ve işbirliği mekanizmalarını birlikte geliştirmeleri gerekmektedir.

Kaynakça

- Alesina, Alberto ve David Dollar. “Who Gives Foreign Aid to Whom and Why?”, *Journal of Economic Growth*, C. 5, No. 1 (2000), s. 33–63.
- Appel, Susan. “Directions in a Post-Aid World? South–South Development Cooperation and CSOs in Latin America”, *VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, C. 29, No. 2 (2018), s. 308–324. <https://doi.org/10.1007/S11266-017-9838-0>.
- Becker, Berit. “Colonial Legacies in International Aid: Policy Priorities and Actor Constellations”. içinde Carsten Schmitt (ed.), *From Colonialism to International Aid: Global Dynamics of Social Policy*, s. 161–185. Palgrave Macmillan, 2020.
- Berthélemy, Jean-Claude. “Aid Allocation: Comparing Donors’ Behaviours”, *Swedish Economic Policy Review*, C. 13, No. 2 (2006), s. 75–109.
- Chung, Bong Gun. “The Korean Model of ODA: A Critical Review of Its Concept and Practices Reflected in Educational ODA”, *International Perspectives on Education and Society*, C. 29 (2016), s. 241–267. <https://doi.org/10.1108/S1479-367920140000029017>.
- Clarke, Gerard. “UK Development Policy and Domestic Politics 1997–2016”, *Third World Quarterly*, C. 39, No. 1 (2018), s. 18–34. <https://doi.org/10.1080/01436597.2017.1369032>.
- Degnbol-Martinussen, John ve Poul Engberg-Pedersen. *Aid: Understanding International Development Cooperation*. London: Zed Books, 2005.
- Dreher, Axel, Valentin Lang ve Bernhard Reinsberg. “Aid Effectiveness and Donor Motives”, *World Development*, C. 176 (2024). <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2023.106501>.
- Francisco, Pedro, Sérgio B. Moreira ve Jorge Caiado. “Identifying Differences and Similarities Between Donors Regarding the Long-Term Allocation of Official Development Assistance”, *Development Studies Research*, C. 8, No. 1 (2021), s. 181–198. <https://doi.org/10.1080/21665095.2021.1954965>.
- Foreign, Commonwealth & Development Office (FCDO). *The UK Government’s Strategy for International Development*. London: HM Government, Mayıs 2022.
- Foreign, Commonwealth & Development Office. *International Development in a Contested World: Ending Extreme Poverty and Tackling Climate Change: A White Paper on International Development*. London: HM Government, 2023.
- Gülseven, Yahya. *Old and New Foreign Aid Architecture*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Middle East Technical University, 2019.
- HM Treasury ve Department for International Development. *UK Aid: Tackling Global Challenges in the National Interest*. London: HM Government, Kasım 2015.
- Ireton, Barrie. *Britain’s International Development Policies: A History of DFID and Overseas Aid*. 2013.
- Kim, Eun Mee ve Jong Ho Kim ve Jae Eun Lee. “Aid Effectiveness and Fragmentation: Changes in Global Aid Architecture and South Korea as an Emerging Donor”. içinde Kim, Eun Mee ve Pil Ho Kim (ed.), *The South Korean Development Experience: Beyond Aid*, s. 101–122. Palgrave Macmillan, 2014. https://doi.org/10.1057/9781137278173_5.
- Kim, Eun Mee ve Pil Ho Kim (ed.). *The South Korean Development Experience: Beyond Aid*. Palgrave ve Macmillan, 2014. <https://doi.org/10.1057/9781137278173>.
- Kim, Jiho ve James Garland. “Development Cooperation and Post-Colonial Critique: An Investigation into the South Korean Model”, *Third World Quarterly*, C. 40, No. 7 (2019), s. 1246–1264. <https://doi.org/10.1080/01436597.2019.1590775>.
- Kim, Sung-Hoon. “Korea in Africa: A Missing Piece of the Puzzle”. 2013.

- KOICA. *KOICA Annual Report 2020*. Korea International Cooperation Agency, 2020.
- Lumsdaine, David ve James Schopf. "Changing Values and the Recent Rise in Korean Development Assistance", *Pacific Review*, C. 20, No. 2 (2007), s. 221–255. <https://doi.org/10.1080/09512740701306881>.
- Mawdsley, Emma. *From Recipients to Donors: Emerging Powers and the Changing Development Landscape*. London: Zed Books, 2012.
- Mawdsley, Emma. "South–South Cooperation 2.0: London and the Rise of the New Development Cooperation Actors", *Geography Compass*, C. 8, No. 7 (2014), s. 455–468.
- OECD. *OECD Development Co-operation Peer Reviews: Korea 2024*. Paris: OECD Publishing, 2024. <https://doi.org/10.1787/889c6564-en>.
- Quadir, Fahimul. "Rising Donors and the New Narrative of 'South–South' Cooperation: What Prospects for Changing the Landscape of Development Assistance Programmes?", *Third World Quarterly*, C. 34, No. 2 (2013), s. 321–338.
- Puspaningrum, Vira. *Ideas, Interest, Institutions, and Organizations in Development Aid Policy of the Netherlands and the United Kingdom*. Yüksek lisans tezi. International Institute of Social Studies, The Hague, Hollanda, 2017.
- Rajan, Raghuram G. ve Arvind Subramanian. "Aid and Growth: What Does the Cross-Country Evidence Really Show?", *The Review of Economics and Statistics*, C. 90, No. 4 (2008), s. 643–665.
- Riddell, Roger C. "Does Foreign Aid Really Work? An Updated Assessment", *Political Economy – Development: International Development Efforts & Strategies eJournal*, 2014. <https://api.semanticscholar.org/CorpusID:111085815>.
- Sachs, Jeffrey D. *The End of Poverty*. New York: Penguin Press, 2005.
- Six, Clemens. "The Rise of Postcolonial States as Donors: A Challenge to the Development Paradigm?", *Third World Quarterly*, C. 30, No. 6 (2009), s. 1103–1121. <https://doi.org/10.1080/01436590903037366>.
- Taylor, Peter, Kate Macdonald, Sarah Huckstep ve Yujie Sun. "Shifting Norms, Multiplying Actors, Turbulent Times: An Emerging Landscape of International Development Co-operation", *Development Policy Review*, C. 41 (2023), e12686. <https://doi.org/10.1111/dpr.12686>.
- Watson, Iain. "Global Korea: Foreign Aid and National Interests in an Age of Globalization", *Contemporary Politics*, C. 17, No. 1 (2011), s. 53–69. <https://doi.org/10.1080/13569775.2011.552688>.
- Watson, Iain. "Governments and NGOs in Asian Overseas Development Assistance: Assessing South Korea's Model of Foreign Aid", *Asian Studies Review*, C. 36, No. 1 (2012), s. 79–103. <https://doi.org/10.1080/10357823.2011.652067>.
- Watson, Iain. *Foreign Aid and Emerging Powers: Asian Perspectives on Official Development Assistance*. London: Routledge, Taylor & Francis Group, 2014.
- Woods, Ngaire. "Whose Aid? Whose Influence? China, Emerging Donors and the Silent Revolution in Development Assistance", *International Affairs*, C. 84, No. 6 (2008), s. 1205–1221.
- Yoon, Mi Young ve Chung-in Moon. "Korean Bilateral Official Development Assistance to Africa Under Korea's Initiative for Africa's Development", *Journal of East Asian Studies*, C. 14, No. 2 (2014), s. 279–301.
- Zimmermann, Felix ve Kimberly Smith. "Policy Arena: More Actors, More Money, More Ideas for International Development Cooperation", *Journal of International Development*, C. 23, No. 5 (2011), s. 722–738.